

Misioni Ndërkombëtar i Vëzhgimit të Zgjedhjeve ENEMO

Zgjedhjet Parlamentare, 25 Prill - Shqipëri 2021

DEKLARATA E GJETJEVE PËRFUNDIMTARE DHE PËRFUNDIMEVE

26 April 2021

ENEMO vlerëson ndryshimet zgjedhore të paraqitura në vitin 2020 si një hap përpara në harmonizimin e legjislacionit me standardet ndërkombëtare. Sidoqoftë, zgjedhjet parlamentare të vitit 2021 u zhvilluan në një mjedis politik dhe fushatë elektorale shumë të polarizuar dhe të tensionuar, megjithë përpjekjet për të siguruar zhvillimin e duhur të sjelljes në sondazhe. ENEMO ngre shqetësimin për rastet alarmante të dhunës para dhe në ditën e zgjedhjeve. Në kundërshtim me ligjin, një numër i konsiderueshëm i votuesve, kryesisht qytetarë që jetojnë jashtë dhe pacientë të shtruar në spital, u privuan nga e drejta e tyre për të votuar.

Më 29 Mars 2021, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve i Shqipërisë akreditoi Rrjetin Evropian të Organizatave Monitoruese të Zgjedhjeve (ENEMO) dhe Misionin Ndërkombëtar të Vëzhgimit të Zgjedhjeve (IEOM) në Shqipëri, për të vëzhguar Zgjedhjet Parlamentare të 25 Prillit 2021.

ENEMO ka vendosur katër ekspertë të Ekipit me qendër në Tiranë. Misioni drejtohet nga Dr. Gianluca Passarelli. Fusha e IEOM-it është e kufizuar në shkallë dhe nuk ka angazhuar vëzhgues shtesë afatgjatë ose afatshkurtër dhe, si rezultat, nuk ka kryer një vëzhgim gjithëpërfshirës të procesit të votimit dhe numërimit ditën e zgjedhjeve. Sidoqoftë, misioni ka siguruar informacion mbi përgatitjen dhe zhvillimin e zgjedhjeve dhe ka vëzhguar në një numër qendrash votimi të zgjedhura ditën e votimit.

Misioni ka qenë monitorimi dhe vlerësimi i mjedisit të përgjithshëm politik dhe zgjedhor, respektimi i të drejtave për të zgjedhur dhe kandiduar për zgjedhje, sjellja e organeve të menaxhimit të zgjedhjeve, fushata, barazia gjinore, proceset e votimit dhe vlerësimet, zgjidhjet e mosmarrëveshjeve zgjedhore dhe aspektet e tjera thelbësore të procesit, bazuar në standardet ndërkombëtare për zgjedhje demokratike dhe kornizën ligjore shqiptare.

Kjo deklaratë paraprake bazohet në gjetjet e ENEMO-s që prej periudhës para-zgjedhore deri në ditën e zgjedhjeve. Misioni do të qendrojë në vend deri në përfundimin e procesit zgjedhor për të ndjekur zhvillimet pas-zgjedhore. Një raport përfundimtar, përfshirë një vlerësim të plotë, i cili do të varet pjesërisht nga zhvillimi i fazave të mbetura të zgjedhjeve, gjetjet e hollësishme dhe rekomandimet do të publikohen brenda gjashtëdhjetë ditëve nga certifikimi i rezultateve.

Misioni i vëzhgimit ndërkombëtar ENEMO për Zgjedhjet Parlamentare të 25 Prillit 2021 në Shqipëri mbështetet financiarisht nga National Endowment for Democracy (NED). Përmbajtja e dokumentit është përgjegjësi e vetme e ENEMO dhe nuk paraqet domosdoshmërisht qendrimin e donatorëve.

**National Endowment
for Democracy**

Supporting freedom around the world

Konkluzione paraprake

Zgjedhjet parlamentare 2021 u zhvilluan në kuadrin e ndryshimeve të reja në legjislacionin zgjedhor të miratuar më 23 korrik dhe 5 tetor 2020. Ndryshimet kishin të bënin me një gamë të gjerë çështjesh si: administrata e zgjedhjeve, financimi i fushatës, abuzimi i burimeve shtetërore, votimi nga qytetarët që jetojnë jashtë vendit, zgjidhja e mosmarrëveshjeve zgjedhore, etj. Miratimi i ndryshimeve ishte një hap përpara për përmirësimin e legjislacionit zgjedhor. Sidoqoftë, ka ende një numër çështjesh që duhet të adresohen pas zgjedhjeve parlamentare 2021, në mënyrë që të elaborohen më tej rregulloret ekzistuese. Disa nga këto çështje përfshijnë reformimin e organeve të menaxhimit të zgjedhjeve, financimin e fushatës, të drejtën e votës për disa qytetarë, etj.

Votimi në Ditën e Zgjedhjeve ishte përgjithësisht i rregullt dhe anëtarët e komisionit zgjedhor duket se po e menaxhonin mirë procesin. Sidoqoftë, në disa raste anëtarëve të Komisionit të Qendrës së Votimit (KQV) duket se u mungonte njohuria e duhur për procedurat. Pavarësisht nga prania e lartë e forcave të policisë të vendosura për të garantuar sigurinë në ditën e zgjedhjeve, shqetësimet duhet të ngrihen në lidhje me rastet e dhunës, prishjen e rendit publik dhe akuzat për blerjen e votave, shkeljen e fshehtësisë së votës ose votimin familjar të raportuar nga media. Këto raste duhet të hetohen siç duhet nga autoritetet shtetërore kompetente dhe të ndiqen penalisht nëse është e nevojshme.

Futja e votimit preferencial u mundësoi qytetarëve të votojnë për kandidatin e tyre të preferuar. Sidoqoftë, pragu i vendosur i votave preferenciale duhej të merrej nga kandidatët të cilët ishin në gjendje të ndikonin në renditje në listën e kandidatëve, ky fakt zvogëloi ndikimin e këtij ndryshimi. Për më tepër, mundësia për udhëheqësit e partisë për të kandiduar deri në katër rrethe krahasuar me kandidatët e tjerë që mund të kandidonin vetëm në një qark krijoi më shumë mundësi për ta. ENEMO vlerëson se trajtimi i diferencuar i kandidatëve nuk është i justifikuar.

Legjislacioni garanton një kuotë gjinore prej 30 përqind në listën e kandidatëve. Bazuar në ndryshimet e vitit 2020, listat e kandidatëve nuk duhet të lejohen të regjistrohen nëse nuk respektohet kuota e kërkuar gjinore. ENEMO vlerëson pozitivisht futjen e kësaj dispozite në Kodin Zgjedhor, për forcimin e mëtejshëm të zbatimit të një mekanizmi të kuotave gjinore.

Në përgjithësi, ENEMO vlerëson punën e Komisionit Qendror të Zgjedhjeve (KQZ), si transparente dhe informuese për publikun. Vendimet u morën në një mënyrë kolegiale midis organeve të të njëjtit nivel brenda KQZ-së, me përjashtim të Komisionerit Shtetëror të Zgjedhjeve (KSHZ), i cili merr vendime në mënyrë të pavarur. Afatet u ndoqën kryesisht, ndërsa asnjë kalendar elektoral në dispozicion për publikun nuk ishte përgatitur për të rritur transparencën dhe llogaridhënien, në drejtim të ndjekjes së afateve ligjore dhe afatit të përgjithshëm për përgatitjet e zgjedhjeve. ENEMO vëren se përfshirja e ish-zyrtarëve politikë dhe zyrtarëve të kabinetit krijon hapësirë të mundshme për politizim shtesë të KQZ-së.

ENEMO mirëpret miratimin e akteve nënligjore përkatëse nga KQZ që mundësojnë përdorimin e teknologjive të reja, përfshirë Sistemin Elektronik të Identifikimit të Votuesve (SEIV) dhe projekte pilot të votimit dhe numërimit elektronik. ENEMO vëren se materialet për edukimin e votuesve të paraqitura në faqen e internetit të KQZ-së janë të kufizuara dhe kryesisht citojnë artikujt e Kodit Zgjedhor. Shqetësime shtesë u ngritën në lidhje me ndryshimet e shumta në qendrat e votimit afër ditës së

zgjedhjeve, që çuan në konfuzion të votuesve dhe mund të dekurajonin potencialisht një numër të votuesve për të marrë pjesë në zgjedhje.

ENEMO vëren se e drejta e votuesve që banojnë jashtë vendit duhet të ishte garantuar, ndërsa KQZ-ja duhet të kishte hartuar të gjitha aktet nënligjore dhe të siguronte kushtet për të mundësuar votimin jashtë vendit, pavarësisht nga afati i kufizuar kohor. Për më tepër, ENEMO dënon mungesën e plotë të vullnetit politik për të mundësuar votimin për qytetarët pozitivë dhe të izoluar prej COVID-it, përveç votuesve të tjerë të shtruar në spital, pasi nuk u krijuan njësi të posaçme të votimit në institucionet shëndetësore. Kjo qasje është në kontrast me standardet ndërkombëtare, si dhe me Kodin Zgjedhor.

Nga ana tjetër, ENEMO mirëpret iniciativën e Komisionit Rregullator, si dhe vendimin e Ministrisë të Brendshme për të zgjidhur vlefshmërinë e letërnjoftimeve dhe pasaportave biometrike të skaduar, për ditën e zgjedhjeve, duke shmangur kufizimet shpesh të drejtave të votuesve.

Kur bëhet fjalë për regjistrimin e kandidatëve, ENEMO vlerëson se procesi i përgjithshëm ishte transparent dhe gjithëpërfshirës për partitë politike, ndërsa, nga ana tjetër, të njëjtat rregulla nuk u zbatuan në mënyrë sistematike për të gjitha subjektet zgjedhore, duke shkelur parimin e barazisë së garuesve zgjedhorë. Në total 12 subjekte zgjedhore dhe 5 kandidatë të pavarur u regjistruan për të marrë pjesë në zgjedhje.

ENEMO vëzhgoi një mjedis shumë të tensionuar të fushatës, i shoqëruar nga akuza dhe gjuhë inflamatore midis kandidatëve, si dhe raste të grindjeve fizike midis mbështetësve të ndryshëm të partisë. Fushatës i mungonte moderimi dhe u dëmtua nga akuza serioze për lidhje të garuesve zgjedhorë me krimin e organizuar dhe korrupsionin, blerjen e votave, presionin ndaj punonjësve të shtetit, frikësimin e votuesve dhe "kapjen e shtetit", të cilat mund të kenë ndikuar në perceptimin e votuesve për integritetin e garuesve të fushatës.

Raportet e medias treguan një numër incidentesh fizike që përfshinin përdorimin e armëve të zjarrit dhe plagosjen e disa individëve, gjatë javës së fundit të fushatës, dhe në një rast përfundoi tragjikisht me vrasjen e një politikani vendas. ENEMO dënon me forcë çdo formë të dhunës dhe ngre shqetësime alarmante në lidhje me pasojat negative të ngjarjeve të tilla tragjike, kur bëhet fjalë për mjedisin e fushatës.

ENEMO thekson pozitivisht dispozitat dhe përkufizimet në Kodin Zgjedhor që synojnë parandalimin e keqpërdorimit të burimeve shtetërore. Po kështu, Komisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve (KSHZ) mori një numër vendimesh në lidhje me abuzimin e mundshëm të burimeve shtetërore në fushatë dhe lëshoi udhëzime në lidhje me këtë. Sidoqoftë, çështjet në lidhje me financat politike mbeten, të tilla si rreziqet e fondeve të zeza dhe "financimi në hije" i fushatave elektorale, mungesa e transparencës në lidhje me financimin e reklamave politike të faqeve të "palëve të treta" në mediat sociale, si dhe mungesa e ndërmjetme e raporteve financiare të garuesve zgjedhorë përpara zgjedhjeve.

Raportet ndërkombëtare për mjedisin mediatik në vitin 2020 treguan raste të sulmeve fizike, frikësimeve, fushatave të shpifjeve, sulmeve, vandalizmave, padive abuzive dhe hetimeve ndaj gazetarëve, të cilat janë një arsye për një shqetësim alarmant. Në veçanti në këto zgjedhje, kërkesa e Prokurorisë Speciale Antikorrupsion (SPAK) për sekuestrimin e serverave dhe të dhënave kompjuterike të portalit Lapsi.al në lidhje me rrjedhjen e bazës së të dhënave personale të votuesve u plotësua me një masë urgjente sigurie të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ), duke pezulluar procedurat derisa çështja të

grykohet në themel. ENEMO dënon procedurat e pajustificuara ose politike kundër gazetarëve dhe mediave, të cilat janë në kundërshtim me Kushtetutën, lirinë e medias dhe të drejtën për informim.

Dëgjesat e Komisionit të Ankesave dhe Sanksioneve (KAS) të sapo krijuara ishin publike dhe transparente, duke siguruar pjesëmarrjen e palëve të interesuara. Në të njëjtën kohë, në disa raste KAS ndoqi një interpretim të ngushtë të rregulloreve që bien ndesh me frymën e rregulloreve dhe mund të zvogëlojë efektivitetin e tyre për parandalimin e shkeljeve. Kjo gjithashtu mund të dëmtojë reputacionin e KAS si një organ i pavarur. Afatet për gjykimin e ankesave / denoncimeve janë shumë të gjata dhe mund të ulin efektivitetin e mjeteve juridike dhe informimin në kohë të publikut për shkeljet.

Sfondi

Zgjedhjet parlamentare në Shqipëri u thirrën nga Presidenti Ilir Rexhep Meta në 6 Shtator 2020 dhe u planifikuan për datën 25 Prill 2021¹. Zgjedhjet Parlamentare të 25 Prillit 2021 u zhvilluan në një mjedis konkurrues, me një klimë mjaft të tensionuar politike në periudhën parazgjedhore. Procesi i numërimit dhe tabelimit të rezultateve është duke vazhduar, dhe rezultati i zgjedhjeve mbetet për t'u përcaktuar. Sipas KQZ, në përfundim të votimit, pjesëmarrja ishte 48.59 %.

Shqipëria ka një sistem parlamentar mono-kameral, me një President të zgjedhur në mënyrë indirekte. Pikët e këtyre zgjedhjeve parlamentare ishin veçanërisht të larta, duke u zhvilluar në kontekstin e pandemisë COVID-19 në vazhdim. Për më tepër, ky ishte procesi i parë zgjedhor i mbajtur nën Kodin Zgjedhor të ndryshuar. Ndryshimet në Kodin Zgjedhor sollën ndryshime të rëndësishme, duke përfshirë futjen e një përbërësi preferencial të votimit brenda listave të partive, së bashku me një kornizë të rishikuar për procedurat zgjedhore, ndryshimet në strukturën e KQZ-së, financimin e fushatave elektorale dhe financat e partive politike, mbikëqyrjen e mediave të mbulimit të fushatave, zgjidhjen e mosmarrëveshjeve zgjedhore dhe aspekte të tjera kryesore të procesit zgjedhor. Ndryshimet kushtetuese në korrik 2020 u miratuan gjithashtu, të cilat ndryshuan dispozitat thelbësore që lidhen me sistemin zgjedhor,

Këto zgjedhje ishin gjithashtu të një rëndësie të lartë duke pasur parasysh që reforma zgjedhore në Shqipëri ishte një nga parakushtet e deklaruara² për të ndjekur negociatat për anëtarësimin e mundshëm të Shqipërisë në BE dhe mbajtjen e "Konferencës Ndërqeveritare" të parë.

Zgjedhjet e mëparshme Parlamentare në Qershor 2017 u karakterizuan nga Partia Socialiste që mori një shumicë absolute të vendeve në Parlament (74 nga 140). Në Shkurt të vitit 2019, pas një serie protestash në rrugë të udhëhequra nga opozita që kërkonte dorëheqjen e Qeverisë dhe Kryeministrit Edi Rama, 66 deputetë nga opozita dorëzuan mandatet e tyre parlamentare. Megjithatë vendet e lira u mbushën nga anëtarët zëvendësues në Parlament, kjo rezultoi në një opozitë jashtë-parlamentare e cila, deri më tani, ka funksionuar jashtë kornizës zyrtare institucionale të Parlamentit.

Kulmi arriti me bojkotimin e opozitës jashtë-parlamentare të zgjedhjeve lokale të 2019-s. Megjithatë si zhvillim pozitiv ishte krijimi i një "Këshilli Politik" në Janar 2020 si një konsensus ndërpartiak, me Partinë

---

¹ Dekreti i Presidentit Nr. 11700 datë 06.09.2020. "Për përcaktimin e datës së Zgjedhjeve të Kuvendit"

² Së bashku me aspektet e tjera kryesore si reforma në drejtësi

Socialiste (PS), opozitën parlamentare dhe opozitën jashtë-parlamentare që ranë dakord për të negociuar ndryshimet në legjislacionin zgjedhor.

Procesi dhe rezultati i zgjedhjeve parlamentare të vitit 2021 janë thelbësore për rinovimin e legjitimitetit demokratik të Parlamentit, në një kontekst të zvogëlimit të besimit tek aktorët politikë nga publiku dhe ndjekjen e proceseve të ndryshme të reformave për të cilat është angazhuar shteti shqiptar.

Kuadri ligjor dhe sistemi zgjedhor

A. Kuadri Ligjor

Aktet më të rëndësishme ligjore që rregullojnë zgjedhjet janë Kushtetut e Republikës së Shqipërisë dhe Kodi Zgjedhor . Aspekte të ndryshme të zgjedhjeve rregullohen gjithashtu nga Ligji për Partitë Politike,³ Kodi Penal, Ligji për Barazinë Gjinore, Ligji për Mediat Audiovizive, Ligji për Garantimin e Integritetit të Personave që zgjidhen, emërohen ose ushtrojnë funksione publike (i njohur gjithashtu si Ligji për Dekriminalizimin) dhe Kodi i Procedurave Administrative Aktet përkatëse miratohen nga KQZ-ja. Shqipëria ka ratifikuar gjithashtu një numër traktatesh ndërkombëtare që rregullojnë mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të njeriut, përfshirë të drejtën e votës.⁴

Zgjedhjet Parlamentare të vitit 2021 u paraprinë nga një valë e re e reformës zgjedhore. Sipas marrëveshjes së partive politike⁵ të arritur në 5 qershor 2020, ndryshimet u miratuan në Kodin Zgjedhor në 23 Korrik 2020.⁶ Një nga ndryshimet e rëndësishme kishte të bënte me ristrukturimin e KQZ-së duke krijuar pozicionin e Komisionerit Shtetëror të Zgjedhjeve, Komisionit Rregullator dhe Komisionit të Ankesave dhe Sanksioneve. Ndryshimi u vlerësua pozitivisht nga shumica e bashkëbiseduesve duke kontribuar në më shumë transparencë dhe ndarje të pushtetit dhe përgjegjësi. Sidoqoftë, u theksua gjithashtu se reforma e organeve të menaxhimit të zgjedhjeve nuk ishte gjithëpërfshirëse dhe duhet të shtrihet edhe në komisionet e nivelit më të ulët.

Ndryshime të tjera të rëndësishme kishin të bënin me votimin e shtetasve shqiptarë që jetojnë jashtë; rregullat për zhvillimin e fushatës zgjedhore dhe parandalimin e keqpërdorimit të burimeve publike; financimin e fushatës dhe monitorimin e saj; mbulimin nga media të fushatës zgjedhore dhe mbikëqyrja e saj; dhënien e së drejtës për të denoncuar KQZ-në për shkelje; identifikimin biometrik⁷ të votuesve në ditën e zgjedhjeve; pilotimin e votimit dhe numërimit elektronik; prezantimin e më shumë garancive për

---

³ Ligji Nr. 8580, datë 17.02.2000, <https://bit.ly/32sH7fL>

⁴Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut, ratifikuar në 1996; Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike, Shqipëria u bë palë në 1991; Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave, Shqipëria u bë palë në 1994; Konventa Kuadër për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare, u bë palë në 1999, Konventa për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, u bë palë në 2013, etj.

⁵Në janar 2020 u krijua Këshilli Politik në mënyrë që të arrihej marrëveshja mbi ndryshimet e legjislacionit zgjedhor. Këshilli Politik ishte i përbërë nga partitë kryesore politike - PS, opozita parlamentare dhe opozita jashtë-parlamentare - PD dhe LSI.

⁶ Ndryshimet u miratuan gjithashtu në Kodin Penal, Kodin e Procedurës Penale, Ligjin për Partitë Politike, Ligjin për Statusin e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve, Ligjin për Policinë e Shtetit, Ligjin për Mbrojtjen e Sinjalizuesve, etj.

⁷ Sistemi i ri siguron vetëm mbledhjen e nënshkrimeve biometrike të votuesve, por jo verifikimin e identitetit të tyre.

barazinë gjinore në mënyrë që të rritet përfaqësimi i grave; përcaktimin e afateve kohore për zhvillimin e zgjedhjeve, etj.

Përveç ndryshimeve të dakordësuara midis partive politike në 5 Qershor 2020, ndryshimi i ri i Kushtetutës që paraqet votimin preferencial u iniciua dhe u miratua shumë shpejt nga parlamenti në 30 Korrik 2020. Kjo pasoi një fazë të dytë të ndryshimeve në Kodin Zgjedhor që u miratuan në 5 Tetor 2020. Ndryshimet u miratuan në një periudhë shumë të shkurtër kohe me mungesën e konsultimeve publike dhe konsensusit politik që shkaktoi kritika nga një gamë e gjerë e subjekteve të interesuara.⁸

Në përgjithësi, ENEMO vlerëson se ndryshimet e miratuara kontribuan në përmirësimin e legjislacionit zgjedhor. Sidoqoftë, mbetet një numër çështjesh që ende duhet të adresohen, ndër të cilat: reforma e mëtejshme e Komisioneve Zgjedhore, financimi i fushatës, dhënia e të drejtave të barabarta për vëzhguesit, sigurimi i të drejtës së votës për qytetarët që jetojnë jashtë, etj. Vëzhguesit e misionit nënvizuan nevojën për të ndjekur reformën zgjedhore pas zgjedhjeve parlamentare 2021.

B. Sistemi Zgjedhor

Parlamenti përbëhet nga 140 deputetë të zgjedhur për një mandat katërvjeçar përmes një sistemi proporcional. Vendet u akordohen partive në bazë rajonale pasi të jenë përcaktuar se sa vende fitoi secila parti. Pragu ligjor për të marrë pjesë në ndarjen e vendeve është i barabartë me një përqind të votave të vlefshme në të gjithë vendin.⁹ Ka 12 zona elektorale me shumë mandate që korrespondojnë me 12 qarqet administrative. Numri i vendeve për zonat elektorale ndryshon duke filluar nga 3 në Kukës në 36 në Tiranë. Për zgjedhjet parlamentare 2021 numri i vendeve u ndryshua për tre zona elektorale, në veçanti: Tirana fitoi dy vende të tjera ndërsa Dibra dhe Gjirokastra humbën një vend secila. Arsyeja për ndryshimin e numrit të vendeve i atribuohet ndryshimeve demografike që nga zgjedhjet e fundit parlamentare në vitin 2017.¹⁰

Ndërsa Kodi Zgjedhor përcakton subjektet zgjedhore: partitë politike, koalicionet e partive politike dhe kandidatët e pavarur të emëruar nga një grup votuesish. Pragu mbarëkombëtar për ndarjen e mandateve është caktuar në një përqind për të gjitha subjektet zgjedhore. Disa vëzhgues vunë në dukje se pragu në fakt mund të jetë i lartë për kandidatët e pavarur, duke e bërë kështu të vështirë për marrjen e mandatit.

Bazuar në ndryshimet kushtetuese të vitit 2020, lista e partisë është fleksibël dhe votuesit mund të votojnë jo vetëm për një parti ose një koalicion, por edhe për kandidatin e preferuar në listë. Në mënyrë që të ndryshojë renditjen e listës, një kandidat duhet të marrë më shumë vota preferenciale sesa numri mesatar i votave të marra për secilin mandat nga partia e tij / saj politike ose koalicionit në një rreth përkatës. Siç vunë në dukje disa nga vëzhguesit e misionit, kalimi në votimin preferencial ka ndryshuar strategjinë e fushatës së kandidatëve të emëruar në fushata më aktive. Sidoqoftë, ata shprehën shqetësimin se versioni i prezantuar i votimit preferencial nuk do të ndikonte në mënyrë të konsiderueshme në rendin e listës së

---

⁸ Qendrimi publik: Prishja e marrëveshjes politike dhe ndryshimi i njëanshëm i Kushtetutës, një precedent shumë i rrezikshëm për zhvillimin demokratik të vendit, KRIIK, 17 korrik 2020.

Opinion i Përbashkët për Ndryshimet në Kushtetutë të 30 Korrikut 2020 dhe në Kodin Zgjedhor të 5 Tetorit 2020, Komisioni Evropian për Demokraci përmes Ligjit (Komisioni i Venecias) dhe Zyra e OSBE-së për Institucionet Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (OSBE / ODIHR), [CDL-AD \(2020\) 036](#), 11 Dhjetor, 2020.

⁹ Vendet ndahen sipas formulës d'Hondt.

¹⁰ Numri i mandateve për bashki për zgjedhjet parlamentare 2021: Kukës -3, Gjirokastrë-4, Dibër -5, Lezhë -7, Berat -7, Korçë-11, Shkodër -11, Vlorë -12, Durrës -14, Elbasan -14, Fier -16, Tiranë - 36.

partisë dhe vetëm disa kandidatë do të ishin në gjendje të merrnin një numër të mjaftueshëm votash në mënyrë që të ndryshonin renditjen e listës. U vu re gjithashtu se votuesit nuk ishin informuar si duhet dhe se hedhja e një vote preferenciale për një kandidat të një partie ose koalicioni tjetër do ta bënte fletën e votimit të pavlefshme.

Kodi Zgjedhor përcakton që kandidatët mund të regjistrohen vetëm në një zonë zgjedhore. Përjashtim bën kryetari i partisë politike i cili mund të regjistrohet deri në katër rrethe. Nëse ai / ajo fiton më shumë se një mandat, vendos se cilin do të mbajë. ENEMO konsideron se ky përjashtim nga rregulli i përgjithshëm u jep privilegje të panevojshme udhëheqësve të partive politike, duke krijuar kështu më shumë mundësi në krahasim me kandidatët e tjerë. Kjo mund të jetë në kundërshtim me parimin e barazisë së mundësive të përcaktuar nga Kodi i Praktikave të Mira në Çështjet Zgjedhore.¹¹

Administrata zgjedhore

Organet e menaxhimit të zgjedhjeve në Republikën e Shqipërisë organizohen në tre nivele kryesore. KQZ është organi kryesor kompetent që organizon dhe mbikëqyr procesin e përgjithshëm të zgjedhjeve, ndërsa secila Zonë e Administrimit Zgjedhor (ZAZ) drejtohet nga një Komision i Zonës së Administrimit Zgjedhor (KZAZ). Komisionet e Qendrës së Votimit (KQV) janë përgjegjëse për organizimin e votimit në njësitë e votimit në Ditën e Zgjedhjeve, me Grupet shtesë të Numërimit të Votave (GNV) të vendosura për të numëruar votat në nivelin e zonës zgjedhore.

A. Komisioni Qendror i Zgjedhjeve

KQZ-ja është organi trepalësh përgjegjës për organizimin e procesit zgjedhor që përbëhet nga KSHZ-ja, Komisioni Rregullator dhe KAS-i. Modeli i ri, i ekuilibruar i KQZ-së është rezultat i marrëveshjes politike të bërë në 5 qershor 2020, me synimin për të krijuar një institucion më të pavarur shtetëror të ngarkuar me administrimin e zgjedhjeve.

KSHZ-ja është një organ ekzekutiv monokratik që drejton administratën e KQZ-së dhe përfaqëson KQZ-në në lidhje me palët e treta. Komisioneri mban një mandat shtatë-vjeçar të rinovueshëm, në ndryshim nga Zëvendës-Komisioneri, mandati i të cilit zgjat për katër vite dhe që përqëndrohet në teknologjinë për identifikimin elektronik të votuesve, dhe ku së bashku me Komisionerin është përgjegjës për përzgjedhjen, rekrutimin dhe trajnimin e zyrtarëve të zgjedhjeve. Komisioni Rregullator (Rregullatori) miraton akte normative në lidhje me procesin zgjedhor dhe përcakton rregullat për zgjedhjet. Organi funksionon me kohë të pjesshme brenda mandatit pesë-vjeçar dhe përbëhet nga pesë anëtarë, nga të cilët njëri ushtron detyrën e Kryetarit. Komisioni i Ankesave dhe Sanksioneve (KAS) është një organ kompetent me pesë anëtarë për shqyrtimin e ankesave administrative me kompetencën për të vendosur sanksione për shkelje të ligjit zgjedhor brenda mandatit nëntëvjeçar që pesë anëtarë mbajnë në një mënyrë me kohë të pjesshme.

Të gjithë anëtarët e KQZ-së, përfshirë Komisionerin, Zëvendës Komisionerin, anëtarët e Komisionit Rregullator si dhe anëtarët e KAS-it zgjidhen nga një Komision Parlamentar i Kuvendit të Republikës së

---

¹¹Kodi i Praktikës së Mirë në Çështjet Zgjedhore, Komisioni i Venecias, para. I.2.3. [CDL-AD \(2002\) 023rev2-kor](#)

Shqipërisë që është krijuar posaçërisht për këtë qëllim. Anëtarët aktivë të KQZ-së u zgjedhën më 2 Tetor 2020¹² midis 136 kandidatëve që aplikuan¹³.

ENEMO vëren se përfshirja e ish-zyrtarëve politikë dhe zyrtarëve të kabinetit krijon hapësirë të mundshme për politizim shtesë të KQZ-së.

Në përgjithësi, ENEMO vlerëson punën e KQZ-së si transparente dhe informuese për publikun. Vendimet janë marrë në mënyrë kolegjiale midis organeve të të njëjtit nivel brenda KQZ-së, me përjashtim të KSHZ-së i cili merr vendime në mënyrë të pavarur. Afatet u respektuan kryesisht, ndërsa asnjë kalendar elektoral nuk ishte përgatitur për të qenë i disponueshëm për publikun për të rritur transparencën dhe llogaridhënien në lidhje me ndjekjen e afateve ligjore dhe afatit të përgjithshëm për përgatitjet e zgjedhjeve.

KQZ-ja filloi me përgatitjet e procesit zgjedhor sapo zgjedhjet u shpallën me dekretin e Presidentit të Republikës¹⁴. Kur bëhet fjalë për vendimmarrje, KSHZ mban seanca jopublike dhe publikon vendimet e tij menjëherë pas vendimmarrjes, ndërsa Komisioni Rregullator dhe CAS mbajnë seanca të hapura për publikun dhe i transmetojnë ato online në internet.

KQZ-ja publikoi një numër videosh informuese për votuesit¹⁵, të transmetuara në radio dhe televizione, të cilat gjenden edhe në faqen e internetit të KQZ-së¹⁶. Përveç kësaj, kjo faqe përmban postera dhe fletëpalosje¹⁷ të ndryshme informative të përkthyer edhe në gjuhët e pakicave. ENEMO vëren se: lidhur me edukimin e votuesve, informacioni i postuar në faqen e internetit të KQZ-së është i kufizuar dhe kryesisht citon nenet e Kodit Zgjedhor. Seksioni i Edukimit të Votuesve që përfshin materialet video nuk është lehtësisht i arritshëm nga faqja kryesore dhe është i vështirë për t'u arritur nga votuesit. Së bashku me këtë, informacioni mbi procedurën e votimit përmban tetë pyetje të bëra shpesh, por që përgjigjet e ofruara janë shumë të shkurtra dhe që humbasin mundësinë për të shpjeguar se çfarë e bën një fletëvotimi të pavlefshme¹⁸. KQZ-ja organizoi disa aktivitete shtesë për qytetarët që votojnë për herë të parë si studentët, të rinjtë dhe votuesit që mbushën 18 vjeç¹⁹.

Hapësirë u krijua edhe për të ushtruar përdorimin e teknologjisë në zgjedhjet e 25 Prillit si pjesë e marrëveshjes politike të 5 Qershorit 2020 me ndryshimet e bëra në Kodin Zgjedhor. ENEMO mirëpret miratimin e akteve nënligjore përkatëse nga KQZ-ja që mundësojnë përdorimin e teknologjisë, përfshirë Sistemin Elektronik të Identifikimit të votuesve (EVIS)²⁰. Përveç kësaj, një projekt pilot u lançua në

---

¹²Vendimi Nr.2. datë 02.10.2020 "Për zgjedhjen e kandidatëve për Organet Drejtuese të Komisionit Qendror të Zgjedhjeve: Komisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve, Zëvendës Komisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve, Komisioni Rregullator dhe Komisioni i Ankesave dhe Sanksioneve".

¹³ Në total, shtatë anëtarë të përbërjes aktuale të KQZ-së u propozuan nga Partia Socialiste (58,33%), katër nga Partia Demokratike (33,33%) dhe një nga Lëvizja Socialiste për Integrim (8,33%).

¹⁴"Dekreti i Presidentit, Nr. 11700 datë 06.09.2020. "Për përcaktimin e datës së Zgjedhjeve të Kuvendit"

¹⁵ Temat përfshinin të drejtat e votuesve, udhëzimet në listën e zgjedhësve dhe identifikimin e votuesve, fletën e votimit dhe mënyrën e votimit, krimet në lidhje me zgjedhjet, etj.

¹⁶ <https://bit.ly/3awJ4fu>; Video Materiali është përgatitur në tetë gjuhët e pakicave kombëtare

¹⁷ <https://bit.ly/3tOfKZF>; Posterat janë vënë re në hapësirat publike, të tilla si stacionet e autobusëve dhe ndërtesat e administratës publike.

¹⁸ <https://bit.ly/3ndAbwu>.

¹⁹ Disa shembuj: <https://bit.ly/3ver81f>; <https://bit.ly/3sJeKF0>; <https://bit.ly/3vr0Rgv>.

²⁰ Pavarësisht nga Kodi Zgjedhor që pranon identifikimin biometrik të votuesve, sistemi i vendosur për këto zgjedhje nuk u zbatua për të konfirmuar identitetin e votuesve para votimit, por vetëm për të mbledhur nënshkrime biometrike të votuesve.

ZAZ nr. 40 në Tiranë²¹, ku secila qendër votimi është e pajisur me dy pajisje elektronike të votimit dhe numërimin të votave. KQZ-ja miratoi rregulla procedurale dhe udhëzime për KQV-të për përdorimin e teknologjisë së re në ditën e zgjedhjeve, ndërsa testimi i sistemit EVIS u krye 10 ditë para ditës së zgjedhjeve²². Një aplikacion i destinuar për stafin e KZAZ-së u krijua për raportimin dhe komunikimin me KQZ-në ditën e zgjedhjeve.²³

Futja e votimit preferencial shkaktoi një debat të fortë midis palëve të interesuara, veçanërisht në lidhje me hartimin e fletës së votimit. Vendimi fillestar i KSHZ-së për hartimin e fletës së votimit që përfshinte emrat e kandidatëve²⁴ u apelua nga PS-ja. KAS-i rrëzoi vendimin (shih më shumë në Kapitullin e "Ankesat dhe Apelimet") i cili gjithashtu vështirësoi përgatitjet e ditës së zgjedhjeve, veçanërisht kur bëhet fjalë për printimin e fletëve të votimit në kohën e duhur.

B. Komisionet e Zonave të Administrimit Zgjedhor (KZAZ)

Zonat e Administrimit Zgjedhor (ZAZ) krijohen për çdo zgjedhje ose referendum. Zakonisht ato korrespondojnë me territoret komunale, përveçse në komuna me mbi 80,000 votues që duhet të ndahen në përputhje me rrethanat. ZAZ-të duhet të miratohen nga KQZ-ja jo më vonë se nëntë muaj para se të mbarojë mandati i Parlamentit. Për zgjedhjet parlamentare të 25 prillit u formuan 92 ZAZ-të²⁵ dhe po administrohen nga 92 KZAZ-të.

Anëtarët e KZAZ-së emërohen nga partitë e shumicës parlamentare dhe partitë e opozitës sipas konfigurimit politik parlamentar. Çdo KZAZ përbëhet nga shtatë anëtarë dhe një sekretar pa të drejtë vote.

Partia Social Demokratike dështoi të propozojë një numër të mjaftueshëm të anëtarëve të KZAZ-së deri më 11 janar 2021 dhe sipas parashikimeve ligjore, vendet e lira u transferuan tek partia tjetër brenda të njëjtit grup parlamentar, te Partia Socialiste²⁶. Përgatitjet elektorale brenda ZAZ-ve u ndikuan shumë nga zëvendësimet e shpeshta të anëtarëve të KZAZ-ve. Vëzhguesit vendorë raportojnë se shumë ndryshime ishin rezultat i presioneve politike.

Për më tepër, grupet lokale të vëzhguesve raportuan pengesa të vogla në punën e KZAZ-ve, të tilla si raste individuale të mungesës së materialeve, mungesa e mjediseve të përshtatshme, bashkëpunim i pamjaftueshëm me qeveritë lokale dhe zyrat e tyre duke u mbyllur gjatë orarit të punës. Për më tepër,

---

²¹MVZ-ja i ENEMO vëzhgoi testimin e sistemit PEI para ditës së zgjedhjeve. Gjatë procesit të testimit, nuk u vërejtën mos funksionime teknike.

²²Më 15 Prill, një mostër e rastësishme e 3 perqind të pajisjeve EVIS u testua nga KQZ-ja. <http://kqz.gov.al/2021/04/16/cec-tests-electronic-identification-devices-pei/?lang=en>

²³http://kqz.gov.al/wp-content/uploads/2021/04/Udhëzim_08_210412_PU_Aplikacion-KQZ_v3_rev_djdz.pdf

²⁴Vendimi 198 i KSHZ-së.

²⁵Krahasuar me 90 në zgjedhjet e mëparshme.

²⁶Partia Social Demokratike emëroi vetëm 33 anëtarë të KZAZ-së. Partia Socialiste, si parti e dytë brenda të njëjtit grup parlamentar, plotësoi 59 vendet e lira të punës në KZAZ-të. - Vendimi i Komisionerit Shtetëror të Zgjedhjeve Nr. 49, datë 11.02.2021 "Për emërimin e disa anëtarëve të KZAZ-së", shkarkimin dhe caktimin e disa anëtarëve në KZAZ-në nr. 72, Qarku Korçë, KZAZ nr. 77, KZAZ nr. 81, KZAZ nr. 82, Qarku Gjirokastër dhe Sekretariati i KZAZ-së nr. 82, Qarku Gjirokastër.

vëzhguesve lokalë ndonjëherë u ishte ndaluar hyrja në takimet publike të KZAZ-ve ndërsa punësimi i dyfishtë i anëtarëve të KZAZ-së ndonjëherë ndërhynte në punën e tyre.²⁷

C. Komisionet e Qendrave të Votimit (KQV) dhe Vendet e Numërimit të Votave (VNV)

Ndryshimet e bëra në Kodin Zgjedhor në Korrik 2020 e ngritën pragun minimal të numrit të votuesve të nevojshëm për të krijuar një qendër të veçantë votimi, e cila rezultoi në bashkimin e 355 qendrave të votimit²⁸. Për zgjedhjet e 25 Prillit 2021 u formuan në total, 5,199 qendra votimi nga të cilat 92,4 përqind u vendosën në ambiente publike, 7,3 përqind në ambiente private dhe 0,4 përqind (22 qendrat e votimit) janë qendra me status të posaçëm votimi (20 në burgje dhe institucione të paraburgimit, një në një institucion ushtarak dhe një në një shtëpi për të moshuarit). ENEMO vëren se asnjë qendër votimi nuk u formua në spitale që pranojnë pacientë për më shumë se tre ditë edhe pse Kodi Zgjedhor lejon krijimin e njësive të posaçme të votimit në institucionet shëndetësore me më shumë se 15 votues²⁹.

Numërimi kryhet në 92 Vende të Numërimit të Votave (VNV) nën mbikëqyrjen e KZAZ-së përkatëse³⁰. Çdo KZAZ caktoi një Grup të Numërimit të Votave (GNV) për të kryer numërimin brenda njësisë përkatëse administrative. Çdo GNV përbëhet nga numëruesi i parë, sekretari dhe dy anëtarë, dhe mbulon nga pesë deri në dhjetë qendra votimi³¹. Ndërsa vendosi për partitë që do të kenë përfaqësuesit e tyre në GNVs, KAS-i ia refuzoi këtë të drejtë Partisë Drejtësi, Integrim dhe Unitet, duke pretenduar se kjo parti e humbi të drejtën e saj për të pasur anëtarë të GNV-ve kur u bë pjesë e një koalicioni³², gjë që është në kundërshtim me Kodin Zgjedhor.

Afatet ligjore për emërimin e anëtarëve të KQV-ve shpesh nuk respektoheshin, gjë që rezultoi në vonesa në formimin e disa QV-ve. Përveç kësaj, ligji³³ përshkruan që vendndodhjet e qendrave të votimit nuk mund të ndryshojnë 40 ditë para datës së zgjedhjeve, përveçse nëse vjen si shkak i rrethanave të jashtëzakonshme dhe të aprovuara nga KQZ-ja. Sidoqoftë, vendndodhjet e 107 qendrave të votimit³⁴ si dhe 7 VNV-ve³⁵ u ndryshuan. ENEMO vëren se këto ndryshime në vendet e qendrave të votimit (afër ditës së zgjedhjeve) çojnë në konfuzion të votuesve dhe potencialisht mund të dekurajojnë një numër të votuesve nga pjesëmarrja në zgjedhje.

ENEMO ngre shqetësimin në lidhje me mungesën e udhëzimeve për KQV-të dhe votuesit se si të sigurojnë masat e duhura mbrojtëse kundër Covid-19. Vetëm një video e shkurtër dhe vështirë e

²⁷Raporti i Përkohshëm i Monitorimit I, Zgjedhjet për Kuvendin e Shqipërisë, 29 Mars, 2021, KRIIK

²⁸Pragu u rrit nga 200 votues në 300. Shih nenin 62 të Kodit Zgjedhor "Krijimi dhe vendndodhja e njësive të votimit" paragrafi 1 "Një njësi votimi do të jetë pjesë e një territori gjeografik kompakt dhe të afërt dhe numrin e votuesve në secilin vend të votimit nuk do të jetë më i ulët se 200 dhe më i madh se 1.000 votues. "

²⁹Nenet 2, 43 dhe 62 të Kodit Zgjedhor.

³⁰Vendimi Nr. 148, datë 16.03.2021 "Për përcaktimin e vendeve të numërimit të votave për Zgjedhjet Parlamentare të Shqipërisë të 25 Prillit 2021."

³¹Vendimi i Komisionit Rregullator, nr. 19, nga 14.04.2021.

³²Vendimi i KAS-së nr. 20, nga 05.04.2021.

³³Neni 62 i Kodit Zgjedhor.

³⁴Vendimet e KSHZ-së nr. 213, 237 dhe 249.

³⁵Vendimet e KSHZ-së nr. 196, 225 dhe 244.

arritshme u përgatit për votuesit dhe u postua në faqen e internetit të KQZ-së disa ditë para ditës së zgjedhjeve³⁶.

Regjistrimi i votuesve

Çdo shtetas shqiptar që ka mbushur 18 vjeç para ose në ditën e zgjedhjeve ka të drejtën e votës, me përjashtim të votuesve që kanë kryer një veprë të caktuar penale dhe të votuesve të deklaruar si të paafte me vendim të formës së prerë të gjykatës.

Regjistrimi i votuesve është pasiv, me përjashtim të qytetarëve mbi 100 vjeç³⁷ të cilët kërkojnë regjistrim aktiv pasi përjashtohen automatikisht nga lista e zgjedhësve dhe duhet të bëjnë një kërkesë që të përfshihen përsëri. ENEMO vëren se kjo kërkesë për regjistrim aktiv është në kundërshtim me parimin e votimit të barabartë dhe universal.³⁸

Të gjithë shtetasit shqiptarë që mbushën 18 vjeç para dhe në ditën e zgjedhjeve u përfshinë automatikisht në listën e votuesve brenda njësisë përkatëse administrative dhe qendrës së votimit, sipas RKGJC. Sipas informacionit zyrtar të botuar nga KQZ-ja, ishin 107,024 votues për herë të parë të regjistruar në zgjedhjet e 25 Prillit.

Numri i përgjithshëm i votuesve me të drejtë vote në zgjedhjet e 25 Prillit ishte 3.588.869, nga të cilët 50.5 përqind janë meshkuj dhe 49.5 përqind votues femra³⁹. Lista e votuesve u finalizua në 15 Mars 2021, pas së cilës ndryshimet ishin të mundshme vetëm me vendimin e gjykatës. Regjistri Kombëtar i Gjendjes Civile (RKGJC) administron listën e zgjedhësve, e cila mund të nxirret automatikisht në çdo moment.⁴⁰ Procesi i hartimit dhe azhurnimit të listës së zgjedhësve përfshin gjithashtu Ministrinë e Brendshme (MPB), Drejtorinë e Përgjithshme të Gjendjes Civile (DPGJC), 61 komuna si dhe Zyrën e Gjendjes Civile (ZGJC) në secilën prej 61 komunave.⁴¹ Për më tepër, KQZ-ja mbikëqyri përpilimin e listës së zgjedhësve përmes dy teknikëve të auditimit.

Votuesit u informuan për qendrën e tyre përkatëse të votimit në mënyra të ndryshme si: përmes publikimeve të shpeshta të listave të zgjedhësve nga komunat në mjediset publike; me njoftim me shkrim dërguar në vendbanimet e votuesve nga komunat; në internet duke kontrolluar listën elektronike të zgjedhësve që mund të arrihet duke përdorur të dhënat personale. ENEMO e konsideron si një hap pozitiv mundësinë e futur rishtas për të kontrolluar vendin e votimit në internet⁴², megjithëse u morën masa të pamjaftueshme për të integruar një numër më të madh të qytetarëve.⁴³

---

³⁶ Në video, pretendohet se masat do të respektoheshin në të gjitha qendrat e votimit, ambientet do të dezinfektoheshin dhe pajiseshin me një dezinfektues. Votuesve iu kërkua të mbanin distancë dhe të mbanin maska mbrojtëse.

³⁷ Ligji për Dekriminalizimin (138/2015) kufizon të drejtën e votimit për personat e dënuar për vepra penale (të tilla si krimi kundër njerëzimit, krimi kundër rendit kushtetues, konspiracioni, veprat penale nga organizatat kriminale dhe grupet e strukturuar kriminale, etj. Për Zgjedhjet e Prillit 2021, 1,098 të burgosur në Republikën e Shqipërisë nuk kishin të drejtë vote.

³⁸ Kodi i Praktikës së Mirë në Çështjet Zgjedhore.

³⁹ <https://bit.ly/2PfAdYh>.

⁴⁰ Kodi Zgjedhor, neni 47, paragrafi 2e.

⁴¹ Më 10 Shtator 2020, Ministri i Brendshëm miratoi Udhëzimin Nr. 298 „Për procedurat për hartimin e listës së zgjedhësve për Zgjedhjet Parlamentare të Shqipërisë“.

⁴² Votuesit mund të kontrollonin vendndodhjen e qendrës së tyre të votimit përmes portalit e-Albania, duke u regjistruar me numrin e tyre personal të identitetit, emrin e përdoruesit dhe fjalëkalimin unik.

⁴³ Deri në fund të Marsit 2021, ishin 54,280 përdorues të regjistruar në portalin e-Albania. <https://bit.ly/3sOAvmx>.

Financime të veçanta nga Ministria e Brendshme u janë caktuar komunave për të lëshuar njoftime me shkrim për vendet e votimit. Sidoqoftë, vëzhguesit lokalë raportuan vonesa dhe vështirësi gjatë procesit, kryesisht për shkak të adresave të pasakta, distancave të gjata dhe burimeve të kufizuara njerëzore për shkak të pandemisë COVID-19.⁴⁴ ENEMO ngre shqetësimin se një numër votuesish janë regjistruar në zgjedhje pa përmendur siç duhet vendin e tyre të banimit, gjë që është në kundërshtim me Kodin Zgjedhor⁴⁵.

Kjo mangësi u identifikua gjithashtu nga raporti i auditimit të KQZ-së⁴⁶, ndërsa nuk u morën masat e duhura për të zgjidhur këtë çështje.

ENEMO mirëpret iniciativën e Komisionit Rregullator si dhe vendimin e Ministrit të Brendshëm⁴⁷ për të zgjidhur vlefshmërinë e letërnjoftimeve dhe pasaportave biometrike të skaduar për ditën e zgjedhjeve⁴⁸, e cila mund të kishte kufizuar të drejtat e votës së mbi 700,000 shtetasve shqiptarë.

Sipas ndryshimeve në Kodin Zgjedhor⁴⁹, e drejta e votuesve që banojnë jashtë vendit⁵⁰ duhet të ishte garantuar, ndërsa KQZ-ja duhet të kishte hartuar të gjitha aktet nënligjore dhe të siguronte kushtet për të mundësuar këtë proces. Më 31 tetor 2020, një grup pune për votimin jashtë vendit u krijua nga KQZ-ja, ndërsa KSHZ-ja shpesh solli rëndësinë dhe kohën e kufizuar për të përgatitur atë. ENEMO vëren se, së bashku me afatin e kufizuar kohor, që sigurisht ndikoi në vendimin përfundimtar për të mos zhvilluar votimin nga jashtë për këto zgjedhje, kishte një mungesë të dukshme të vullnetit politik të të gjithë garuesve zgjedhorë për të mundësuar votimin jashtë vendit në kohën e duhur, përcaktuar me ligj.⁵¹

Për më tepër, disa ditë para zgjedhjeve, Qeveria vendosi të vendosë në karantinë dy javore qytetarët që kthehen nga Greqia dhe Maqedonia e Veriut, duke iu referuar nevojës për të parandaluar përhapjen e virusit. Prandaj, ata qytetarë që kanë të drejtë vote nuk ishin në gjendje për ta ushtruar këtë të drejtë.⁵²

Një çështje e rëndësishme e cila nuk u adresua përmes ndryshimeve zgjedhore ishte e drejta për të votuar për individët e infektuar me COVID-19. Megjithëse ishte parashikuar që zgjedhjet do të duhej të mbaheshin në mes të pandemisë, ndryshimet e nevojshme nuk u miratuan për t'u dhënë mundësi qytetarëve të hospitalizuar ose të izoluar të ushtrojnë të drejtën e tyre të votës. ENEMO dënon mungesën

---

⁴⁴ Raporti i Përkohshëm i Monitorimit I, Zgjedhjet për Kuvendin e Shqipërisë, 29.03.2021, KRIIK.

⁴⁵ Nenet 52 dhe 54 të Kodit Zgjedhor.

⁴⁶ Raporti i auditorit nga Roland Kërçuku, datë 24.02.2021.: “Ne konkluduar nga hetimet se procesi i filluar nga RKGJC për adresa me kode vendbanimesh të panjohura ka qenë totalisht abuziv dhe se shumica e kodeve janë kode fiktive, ashtu si shumë votues kanë kodet e tyre të qëndrimit në vendet që nuk përdoren për të banuar.”

⁴⁷ Akti Normativ Nr. 11, datë 25.03.2021 “Për ndryshimin e ligjit nr. 8952, datë 10.10.2002, “Për kartën elektronike të identitetit të shtetasve shqiptarë”, të ndryshuar “Fletorja Zyrtare 48/2021.

⁴⁸ Vlefshmëria e letërnjoftimeve dhe pasaportave biometrike u shty deri më 30 prill 2021. <https://bit.ly/3sILWwh>; <https://bit.ly/3aBabGx>.

⁴⁹ Kodi Zgjedhor i RoA, neni 46 “Lista e votuesve” paragrafi 3.

⁵⁰ Është vlerësuar se 1.6 milion shtetas shqiptarë jetojnë jashtë, nga të cilët 1.3 kanë të drejtë vote. (Sipas Strategjisë Kombëtare të Diasporës 2021-2025)

⁵¹ Edhe pse vetëm 854 votues që banonin jashtë kishin aplikuar zyrtarisht për të votuar, numri real është shumë më i lartë, veçanërisht pasi që disa votues që banojnë jashtë vendit u dekurajuan të regjistroheshin pas njoftimit se votimi jashtë vendit nuk do të ishte i mundur.

⁵² Vendimi nr. 219 datë 19.04.2021 nga Ministria e Shëndetësisë. <https://bit.ly/32Ahud5>

e plotë të vullnetit politik për të mundësuar votimin e qytetarëve të rezultuar pozitivë dhe të izoluar prej Covidit⁵³, përveç votuesve të tjerë të shtruar në qendrat spitalore. Kjo qasje është në kontrast me standardet ndërkombëtare⁵⁴ si dhe Kodin Zgjedhor⁵⁵.

Nga ana tjetër, ENEMO ngre shqetësime mbi rrjedhjen e të dhënave personale dhe të ndjeshme⁵⁶ që përfshinte të dhënat për një numër të madh të votuesve,⁵⁷ të tilla si numri i kartës së identitetit, emrat, mbiemri, data e lindjes, qendra e votimit, vendi i lindjes, numri i telefonit, punëdhënësi, preferencat politike dhe "mbikqyrësi apo patronazhistit" brenda partisë socialiste.⁵⁸ Bërja publike e të dhënave personale paraqet shkelje të së drejtës për privatësi, të garantuar me Kushtetutë⁵⁹ si dhe nga Konventa Evropiane e të Drejtave e Njeriut (KEDNJ). ENEMO u bën thirrje autoriteteve shtetërore që të hetojnë në mënyrë adekuate këtë shkelje të të dhënave personale të qytetarëve.

Regjistrimi i kandidatit

Regjistrimi i kandidatëve në procesin zgjedhor rregullohet nga Kushtetuta, Kodi Zgjedhor dhe Ligji për Dekriminalizimin. Një subjekt zgjedhor identifikohet si çdo parti politike ose koalicion që paraqet një listë të kandidatëve në KQZ, si dhe çdo qytetar i moshës 18 vjeç ose më shumë, i cili propozohet si një kandidat për deputet nga një grup votuesish. Legjislacioni përjashton qytetarët që kanë kryer vepra penale, si dhe kategori të caktuara të individëve që mbajnë funksione publike⁶⁰.

Procedura për regjistrimin e subjekteve zgjedhore u ndryshua në Korrik⁶¹ dhe Tetor⁶² 2020, pa diskutimin dhe konsensusin e duhur në Parlament. Ndryshimet e fundit ndaluan çdo koalicion parazgjedhor duke paraqitur listat individuale të kandidatëve për partitë brenda koalicionit dhe i detyroi partitë të paraqisnin një listë unike kandidatësh për secilin koalicion. Për më tepër, partitë joparlamentare ishin të detyruara të mbledhin një përqind të nënshkrimeve të votuesve, në krahasim me tre përqindët e

---

⁵³ Më 25 Prill, ishin 22,431 raste aktive të COVID-19 në Shqipëri, nga të cilat 149 pacientë u shtruan në spital (<https://bit.ly/3sPjU2d>). Mbetet e panjohur se sa qytetarë shtesë u izoluan në 25 Prill.

⁵⁴ Kodi i Praktikës së Mirë në Çështjet Zgjedhore.

⁵⁵ Neni 62 i Kodit Zgjedhor përcakton që qendrat e votimit ad-hoc duhet të krijohen në ambientet e spitalit ose në qendrat e kujdesit shëndetësor që shtrojnë jo më pak se 15 pacientë për një periudhë jo më pak se tre ditë.

⁵⁶ Ligji për Mbrojtjen e të Dhënave Personale dallon të dhënat personale (çdo e dhënë e një personi të identifikuar ose të identifikueshëm) dhe të dhënat personale të ndjeshme (që përfshin origjinën racore dhe etnike, si dhe mendimin politik ose përkatësinë). Për më tepër, përhapja e të dhënave personale është vepër penale (neni 121, Kodi Penal).

⁵⁷ Në total, u publikuan të dhënat e 910,061 qytetarëve. <https://bit.ly/32DeCw0>.

⁵⁸ <https://bit.ly/2QhTCbN>; <https://bit.ly/2RYJC7J>.

⁵⁹ Neni 35 i Kushtetutës së Shqipërisë përcakton se "askush nuk mund të detyrohet, përveç kur ligji e kërkon atë, të bëjë publike të dhëna në lidhje me personin e tij" dhe se "mbledhja, përdorimi dhe bërja publike e të dhënave për një person bëhet me pëlqimin e tij, përveç rasteve të parashikuara nga ligji".

⁶⁰ Gjykatësit, prokurorët, ushtria në shërbim aktiv, punonjësit e sigurisë komunale dhe kombëtare, përfaqësues diplomatikë, kryetarë të bashkive për zgjedhjet parlamentare, deputetë që garojnë në zgjedhjet për njësitë e qeverisjes vendore, prefektët në vendet që kryejnë detyrat e tyre për zgjedhjet parlamentare dhe lokale, kryetarë dhe anëtarë të komisioneve zgjedhore, Presidenti i Republikës dhe zyrtarët e lartë të administratës shtetërore. Neni 63, paragrafi 4 i Kodit Zgjedhor.

⁶¹ Ligji Nr. 101/2020, 23.07.2020.

⁶² Ligji Nr. 118/2020, 05.10.2020.

mëparshëm për kandidatë të pavarur dhe pesë përqind për koalicionet, duke e bërë kërkesën në përputhje me standardet ndërkombëtare⁶³.

Pavarësisht nga ulja e pragut të nënshkrimeve të qytetarëve, vetëm pesë nga tetë subjekte zgjedhore joparlamentare dhe tre nga pesë kandidatë të pavarur patën sukses të paraqisnin një numër të mjaftueshëm të nënshkrimeve dhe, për këtë arsye, të garonin në zgjedhje. Partitë politike duhej të regjistroheshin deri në 15 Shkurt, ndërsa koalicionet deri në 25 Shkurt 2021.

KQZ-ja shqyrtoi dokumentacionin e paraqitur brenda kornizës ligjore prej dy ditësh dhe, në total, regjistroi 12 subjekte zgjedhore dhe pesë kandidatë të pavarur për të marrë pjesë në zgjedhje. KSHZ-ja nuk regjistroi katër parti politike, nga të cilat tre nuk paraqitën dokumentacion të plotë ligjor⁶⁴, ndërsa një u refuzua të regjistrohej si subjekt zgjedhor⁶⁵.

Kur bëhet fjalë për koalicionet zgjedhore, anëtarët e tyre duhet të nënshkruajnë një marrëveshje bashkëpunimi e cila përcakton secilën nga të drejtat dhe detyrat e tyre. Marrëveshja bën një pjesë të dokumentacionit të paraqitjes për regjistrimin e koalicionit brenda KQZ-së para zgjedhjeve. Nga tre koalicionet elektorale që paraqitën nominimet e tyre⁶⁶, dy u pranuan⁶⁷.

Secila parti politike ose koalicion paraqiti në KQZ një listë të kandidatëve të tyre për secilën zonë elektorale jo më vonë se 50 ditë para ditës së zgjedhjeve.⁶⁸ Kandidatët që kishin vende në Parlament nuk kishin pse të paraqisnin asnjë nënshkrim të votuesve, ndërsa ata që nuk ishin anëtarë të Parlamentit duhej të paraqisnin të paktën 5,000 nënshkrime të zgjedhësve, ose 7,000 nënshkrime në të gjithë vendin nëse përfaqësonin një koalicion zgjedhor⁶⁹. Një përjashtim bëhet për koalicionet që mbajnë të paktën të njëjtin numër vendesh në Parlament me numrin e partive brenda koalicionit.

Në total, 11 parti politike dhe tre koalicione dorëzuan në kohë listat e tyre të kandidatëve, ndërsa të gjitha subjektet zgjedhore përveç njërit⁷⁰ duheshin korrigjuar në mënyrë plotësuese për shkak të numrit të kandidatëve të paraqitur në listë, duke mos përmbushur kriteret gjinore, dokumentet e identifikimit që mungonin dhe formularët e pasaktë të vetëdeklarimit. Pas përfundimit të procesit të korrigjimit, KSHZ-ja nuk miratoi dy subjekte zgjedhore⁷¹.

---

⁶³ Kodi i Praktikës së Mirë në Çështjet Zgjedhore të Komisionit të Venecias rekomandon që numri i nënshkrimeve mbështetëse të mos kalojë 1 përqind të votuesve të regjistruar.

⁶⁴Partia Qendrore për Mirëqenien e Popullit Shqiptar, Partia e Punës e Shqipërisë dhe Partia për Mbrojtjen e të Drejtave të Punëtorëve Shqiptarë u refuzuan sepse nuk paraqitën një numër të caktuar llogarie bankare. - Vendimet e KSHZ-së me numër 94, 95 dhe 96 më 23.02.2021.

⁶⁵Partia e Emigracionit Shqiptar u refuzua pasi paraqitja nuk u nënshkrua nga kreu i partisë. - Vendimi i KSHZ-it numër 92 më 23.02.2021.

⁶⁶Aleanca për Aleancën për Ndryshim - Partia Demokratike (13 parti politike); Aleanca (7 parti politike) dhe Koalicioni "Aleanca e Bashkimit Popullor-Emigracioni-Koha e Shpresës dhe Konservatorët" (4 parti politike).

⁶⁷ Aleanca e Koalicionit u refuzua për shkak të një numri të pamjaftueshëm vendesh (një në vend të të paktën shtatë) partive brenda koalicionit mbajnë në Parlament. - Vendimi i KSHZ-it me numrin 165 më 18.03.2021., Konfirmuar me vendimin e KAS-së për 24.03.2021.

⁶⁸ Neni 67 i Kodit Zgjedhor.

⁶⁹ Neni 68 i Kodit Zgjedhor.

⁷⁰ Lëvizja Socialiste për Integrim.

⁷¹ Koalicioni "Aleanca" dhe Partia e Aleancës Kombëtare.

Kodi Zgjedhor parashikon që çdo subjekt zgjedhor duhet të paraqesë 153 kandidatë⁷², gjë që shkaktoi korrigjime të shumta. Partia Demokratike nuk arriti të shkurttojë listën e kandidatëve, duke bërë që KSHZ-ja të regjistrojë partinë me një numër të tepërt të kandidatëve në listë⁷³. Asnjëri prej 1,910 kandidatëve të regjistruar për zgjedhjet nuk u refuzua për arsyet e përcaktuara në Aktin e Dekriminalizimit. ENEMO vlerëson se procesi i përgjithshëm i regjistrimit të kandidatëve ishte transparent dhe gjithëpërfshirës për partitë politike, ndërsa, nga ana tjetër, të njëjtat rregulla nuk u zbatuan në mënyrë sistematike për të gjitha subjektet zgjedhore, duke shkelur parimin e barazisë së garuesve zgjedhorë.⁷⁴

Fushata zgjedhore dhe Financimi i fushatës

A. Fushata Zgjedhore

Kodi Zgjedhor parashikon që fushata zyrtare zgjedhore duhet të fillojë 30 ditë para ditës së votimit dhe të përfundojë të premten para Ditës së Zgjedhjeve në mesnatë, kur "heshtja elektorale" të hyjë në fuqi⁷⁵. Sidoqoftë, shqetësimet u ngritën nga bashkëbiseduesit e misionit, në veçanti nga grupet e vëzhgimit të shoqërisë civile vendase, që këto dispozita nuk i ndaluan garuesit zgjedhorë të fillojnë fushatat e tyre më herët sesa kërkohet nga ligji. Megjithëse fushata zyrtare duhet të kishte filluar në 26 Mars në përputhje me dispozitat ligjore, disa garues tashmë kishin filluar zbulimin e elementeve të platformave të tyre të fushatës dhe reklamave politike afërsisht një deri në dy muaj para fillimit zyrtar të fushatës⁷⁶.

ENEMO vëren se Kodi Zgjedhor i ndryshuar, megjithëse përfshin një numër të konsiderueshëm të përkufizimeve në dispozitat e tij të përgjithshme⁷⁷, nuk përmban një përkufizim të qartë të nocionit të "fushatës elektorale". Ky boshllëk ligjor lë hapësirë për abuzim nga garuesit zgjedhorë në formën e fushatës së hershme, por gjithashtu nuk parashikon një dallim të qartë midis asaj që përbën "fushatën" dhe asaj që nuk e përbën atë.

Fushata u zhvillua gjatë vazhdimit të pandemisë COVID-19 dhe u prek nga një numër kufizimesh, pavarësisht nga mungesa e zbatimit në vendet publike për të siguruar masat.

Kjo i referohet vendimeve të marra nga Komiteti Teknik dhe Ministri i Shëndetësisë që ndaluan mbledhjet e mbi dhjetë individëve, takimet masive nga partitë politike, tubimet dhe përshkruan distancimin fizik⁷⁸. Pavarësisht nga këto masa që synojnë të kufizojnë rreziqet e infeksioneve të koronavirusit, ENEMO vlerëson se ato kufizuan dukshmërinë e fushatës dhe çënuan lirinë e tubimit në parim. Sidoqoftë, në disa

---

⁷²Neni 67 i Kodit Zgjedhor specifikon që "numri i kandidatëve në listën shumëmemërore nuk do të jetë më i vogël se numri i vendeve të caktuara në një zonë elektorale përkatëse, plus dy. Në çdo rast, numri i kandidatëve në lista e emrave do të ndahet plotësisht me tre. Për partitë që janë anëtare të një koalicioni dhe drejtohen nga lista të veçanta shumëmemërore, numri i kandidatëve në listën shumëmemërore nuk do të jetë më pak se gjysma e numrit të vendeve të caktuara zona zgjedhore përkatëse plus dy". Numri i vendeve të caktuara në zonat zgjedhore përcaktohet në vendimin e Komisionit Rregullator nr. 7 më 11.12.2020. (<https://bit.ly/3nplzKV>)

⁷³Vendimi i KSHC-së nr. 9, datë 23.03.2021.

⁷⁴Të gjithë subjektet zgjedhore regjistruan 153 kandidatë, përveç PD që regjistroi 222 kandidatë.

⁷⁵Neni 77 i Kodit Zgjedhor.

⁷⁶Për shembull, tre nga partitë kryesore që përfshijnë Partinë Socialiste, Partinë Demokratike dhe Lëvizjen Socialiste për Integrim njoftuan programet e tyre mbi një numër aspektesh të politikave disa muaj para fillimit zyrtar në 26 Mars.

⁷⁷Shikoni nenin 2 "Përkufizimet" të Kodit Zgjedhor.

⁷⁸Urdhri Nr. 633/2020 i Ministrisë së Shëndetësisë, i mbështetur nga Gjykata Kushtetuese

raste, Dekreti i Ministrisë së Shëndetësisë nuk i ndaloi partitë dhe kandidatët të zhvillonin takime ose të mbledhnin votues për ngjarjet. Misioni u informua se një numër forcash politike u gjobitën për këto mbledhje nga Policia e Shtetit. Mosrespektimi i partive politike dhe kandidatëve për shëndetin e votuesve të përfshirë në ngjarje të tilla është arsye për shqetësim, siç është mungesa e përgjithshme e ndërhyrjes nga autoritetet e Policisë së Shtetit.

Duke u afruar dhe dita e zgjedhjeve, veçanërisht gjatë javës së fundit para Ditës së Zgjedhjeve, dukshmëria e fushatës u rrit në mënyrë të konsiderueshme duke përfshirë në mediat sociale. Temat kryesore të fushatës përfshinin procesin e vazhdueshëm të vaksinimit COVID-19, procesin e rindërtimit pas tërmetit 2019, punësimin dhe aspektet e tjera ekonomike, luftën kundër korrupsionit dhe reformën në drejtësi, ndërsa partitë më të vogla theksuan nevojën për alternim politik dhe rinovim të klasës politike. Sidoqoftë, disa prej këtyre temave ishin vërtet të bazuara në platforma konkrete të politikave që synojnë informimin e zgjedhjes së votuesve. Partitë politike dhe kandidatët informuan misionin se po kryenin gjithashtu kanavacë derë më derë, takime më të vogla me votuesit brenda ose jashtë dhe zhvendosjen e një sasive të konsiderueshme të përpjekjeve të tyre të fushatës në platformat e mediave sociale. Partitë më të dukshme politike për sa i përket shtrirjes së mediave sociale ishin Partia Socialiste (PS), Partia Demokratike (PD) dhe Lëvizja Socialiste për Integrim (LSI).

Duhet të ngrihen shqetësime në lidhje me përfshirjen e Kryeministrit të Kosovës, Albin Kurti në fushatën shqiptare, e cila duhet të konsiderohet si një përpjekje për ndërhyrje të huaja në fushatën zgjedhore të një vendi tjetër⁷⁹.

Fushata u zhvillua në një mjedis tepër të tensionuar të shoqëruar nga akuza për blerje votash midis udhëheqësve kryesorë të partisë, gjuhë inflamatore, fushatë negative, sulme verbale ad hominem midis kandidatëve dhe raste grindjesh fizike midis mbështetësve të partisë. KSHZ u bëri thirrje partive që të qetësojnë gjuhën gjatë fushatës në një përpjekje për të moderuar tonin e saj.

Sidoqoftë, ENEMO ngre shqetësime serioze se partitë nuk arritën të qetësojnë tensionet⁸⁰ ose të bëjnë thirrje për moderim. Pozicionimi i Presidentit të vendit, personalisht kundër Kryeministrit dhe shumicës aktuale, gjithashtu shtoi natyrën e polarizuar të fushatës.

Për më tepër, akuzat për lidhje të garuesve zgjedhorë me krimin e organizuar dhe korrupsionin, si dhe retorikat e ashpra dhe dhuna, janë shqetësuese kur bëhet fjalë për imazhin e përgjithshëm të fushatës dhe mund të kenë ndikuar në perceptimin e votuesve për integritetin e garuesve dhe fushatën.

Gjatë javës së fundit para zgjedhjeve, media raportoi për një numër incidentesh fizike që përfshinin armë zjarri, për shembull një sulm në zyrën elektorale të një partie duke plagosur një individ⁸¹ dhe madje një rast që çoi tragjikisht në plagosjen e katër personave dhe vrasjen e një politikani lokal⁸². ENEMO dënon me forcë çdo formë të dhunës dhe ngre shqetësime alarmante në lidhje me pasojat negative të ngjarjeve të tilla tragjike kur bëhet fjalë për mjedisin e fushatës.

---

⁷⁹ Në veçanti Kryeministri Kurti vizitoi qytetet e Tiranës, Lezhës dhe Gjirokastrës duke u bërë thirrje votuesve të votojnë për një parti specifike që merr pjesë në zgjedhje, në një përpjekje për të promovuar pikëpamjet pan-shqiptare.

⁸⁰ Në veçanti, tensionet midis dy partive kryesore, dmth. Partia Socialiste (PS) dhe Partia Demokratike (PD).

⁸¹ Ngjarje të cilat ndodhën në afërsi të një zyre elektorale partie në Kavajë në 19 Prill, ku një anetar i stafit të partisë politike u plagos nga të shtënat me armë.

⁸² Të shtënat që ndodhën në Elbasan në 21 Prill, katër ditë para Ditës së Zgjedhjeve. Sipas autoriteteve, përplasja e armatosur midis mbështetësve të partive rivale ndodhi mbi një mosmarrëveshje që përfshinte një përpjekje për blerjen e votave dhe çoi në vdekjen e një ish-zyrtari lokal të shtetit.

ENEMO vlerëson deklaratën e SEC për të gjitha ministrinë dhe organet e vetëqeverisjes lokale për të respektuar dispozitat e përcaktuara në ligj në lidhje me ndalimin e përdorimit të burimeve shtetërore për të mbështetur subjektet zgjedhore⁸³. Sidoqoftë, bashkëbiseduesit e misionit vazhdimisht ngritën çështjen e abuzimit me burimet shtetërore dhe "kapjen e shtetit" nga koalicioni qeverisës, së bashku me akuzat e shumta për presion mbi punonjësit e shtetit, frikësimin e votuesve dhe blerjen e votës në të dy anët e spektrit politik. Një numër rastesh të pretenduara të blerjes së votave morën vëmendje të konsiderueshme nga media, duke dëmtuar më tej imazhin e fushatës⁸⁴.

Akuzat shtesë⁸⁵ përfshinin gjithashtu koalicionin qeverisës që kërcënon një ndërprerje të procesit të vaksinimit COVID-19 nëse nuk do të zgjidhen përsëri, akuzat për mbajtjen e lejeve të ndërtimit dhe / ose kartat e identitetit në këmbim të votave dhe akuzat që lidhen me mbledhjen e të dhënave të votuesve (shih Regjistrimi i Votuesve, seksioni). ENEMO vlerëson se pavarësisht nga saktësia e këtyre akuzave, të cilat duhet të hetohen nga autoritetet përkatëse, ato ndikuan ndjeshëm dhe negativisht në perceptimin e integritetit të fushatës dhe integritetin e procesit zgjedhor.

B. Financimi i fushatës

Partitë politike kanë të drejtë të marrin fonde publike, me kusht që të kenë garuar në zgjedhjet e mëparshme parlamentare. Partitë që morën të paktën një përqind të votave në zgjedhjet e mëparshme marrin gjithashtu fonde publike për fushatat e tyre, në proporcion me numrin e votave të marra. ENEMO vëren se para ndryshimeve të vitit 2020 në legjislacionin zgjedhor, të gjitha partitë që garonin në zgjedhje kishin të drejtë të merrnin fonde publike për fushatën e tyre⁸⁶.

Në zbatim të dispozitave të reja të Kodit Zgjedhor, Partia Socialiste mori rreth 55,8 milion LEK; Partia Demokratike afërsisht 33.3 milion LEK; Lëvizja Socialiste për Integrim afërsisht 18,9 milion LEK; Partia për Drejtësi, Integrim dhe Unitet afërsisht 5.5 milion LEK; Partia e Frymës së Re Demokratike afërsisht 2,1 milion LEK; Partia Republikane afërsisht 3.9 milion LEK; Social Demokrat i Partisë afërsisht 1,6 milion LEK; Partia e Bindjes Demokratike afërsisht 1,4 milion LEK; Partia Demokristiane afërsisht 1,4 milion LEK dhe Lëvizja për Zhvillim Kombëtar afërsisht 1,4 milion LEK⁸⁷.

Ndërsa kandidatët e pavarur nuk kishin të drejtë të merrnin fonde publike. Përtej fondeve publike, garuesve u lejohej gjithashtu të financonin fushatat e tyre duke përdorur fondet e tyre (fondet e gjeneruara nga vetë subjektet zgjedhore), donacionet nga qytetarët (në natyrë ose monetare), donacionet nga persona

---

⁸³ KQZ përveç kësaj vendosi 64 anëtarë të stafit mbështetës në të gjithë vendin për të verifikuar pajtueshmërinë me rregulloret e fushatës nga partitë dhe kandidatët.

⁸⁴ Për shembull rasti në zonën e Dibrës ku para u gjetën në një makinë nga mbështetësit e një partie, gjoja për qëllime të blerjes së votave nga një parti rivale.

⁸⁵ Për shkak të natyrës së tij të kufizuar, misioni nuk ishte në gjendje të verifikonte sistematikisht këto pretendime në terren. Sidoqoftë, këto shqetësime u përmendën nga një gamë e gjerë e bashkëbiseduesve dhe mbeten problematike pavarësisht kur bëhet fjalë për perceptimin e integritetit të këtyre zgjedhjeve.

⁸⁶ Për shembull, shih Vendimin e KSHC nr.13 i cili Partia e Emigracionit Shqiptar ishte pjesë e procesit zgjedhor në 2019 dhe mori më pak se kufiri (1 përqind) i lejuar nga pikat 1 dhe 2 të nenit 180 të Kodit Zgjedhor:

http://kqz.gov.al/wp-content/uploads/2021/04/Vendimi-nr_13_210330_KAnr.07.pdf

⁸⁷ Vendimi i Komisionerit Shtetëror të Zgjedhjeve N°172, faqe 5:

http://kqz.gov.al/wp-content/uploads/2021/03/DKFAB_210319_PV_Per-shperndarjen-e-fondeve-per-P.P.pdf

fizikë ose persona juridikë⁸⁸ dhe huat nga institucionet bankare. Ndërsa tavani për donacionet ishte i qartë (mbuluar me 1 milion lekë), përfshirë donacionet në natyrë, mbi të cilat KQZ lëshoi udhëzime të hollësishme⁸⁹, tavani për vetë-financimin e fushatave nga kandidatët mbeti i paqartë derisa KQZ-ja lëshoi një vendim⁹⁰ për interpretimin e vetë-kontributeve si donacione, pra të mbyllura brenda të njëjtit tavan (1 milion LEK). Shpenzimet totale të fushatës së partive politike nuk mund të kalonin 167,480,000 LEK për parti, ndërsa shpenzimet e kandidatëve të pavarur nuk mund të kalonin 27,913,000 LEK.

ENEMO vëren se asnjë dispozitë specifike nuk është e regjistruar në Kodin Zgjedhor kur bëhet fjalë për reklamat politike në internet dhe posaçërisht në mediat sociale⁹¹. Financimi i fushatës në mediat sociale mbetet i rregulluar dobët, ndërsa përkufizimi i "ngjarjes publike" me të cilën mediat po marrin pjesë për të kualifikuar ngjarjen si mbulim fushate, nuk përfshin mediat sociale. Mediat sociale në vetvete gjithashtu mbeten të përcaktuara në mënyrë të papërshtatshme në Kodin Zgjedhor, duke lënë hapësirë për abuzim. Kjo mangësi lejon faqet e mediave sociale të palëve të treta të publikojnë reklama politike me pagesë duke shmangur kufizimet e ligjit, pasi që këto faqe nuk janë grupe të partive politike dhe përkatësia e tyre nuk monitorohet.

KQZ është organi përgjegjës për mbikëqyrjen e financave të fushatës. KQZ-ja ka mandatuar auditorë të ngarkuar me monitorimin e financave politike gjatë periudhës elektorale dhe garuesve u kërkohet me ligj të paraqesin raportet e tyre financiare, 60 ditë pas shpalljes së rezultateve⁹². KQZ-ja është e autorizuar të vendosë sanksione për mosrespektim të rregullave të financave politike. Sidoqoftë, bashkëbiseduesit e misionit shprehën se kjo mund të rëndojë ndjeshëm punën e KQZ-së, së bashku me shqetësimet në lidhje me mungesën e stafit të mjaftueshëm dhe burimeve të brendshme për monitorimin e financave të fushatës.

Kodi Zgjedhor përmban dispozita dhe përkufizime të qarta që sanksionojnë blerjen e votave, qofshin ato direkte apo indirekte⁹³. Ai gjithashtu përfshin dispozita në lidhje me keqpërdorimin e burimeve administrative, kryesisht në përputhje me praktikën e mira ndërkombëtare⁹⁴. Për shembull, autoritetet publike janë të ndaluara të zbatojnë rregullore që synojnë rritjen e përfitimeve sociale katër muaj para ditës së zgjedhjeve. KQZ-ja ka një mandat për të kontrolluar ngjarjet e mbajtura nga institucionet publike dhe për të verifikuar çdo rast të keqpërdorimit të mundshëm të burimeve shtetërore dhe ajo vetë lëshoi udhëzime të hollësishme në lidhje me këtë⁹⁵. Megjithatë KSHZ-ja mori një numër vendimesh në lidhje

---

⁸⁸ Me një ndalim të dhurimeve nga personat juridikë që kanë marrë fonde të prokurimit publik mbi 10 milion lekë, ose që janë përfshirë në projekte publike, kanë borxhe ndaj buxhetit të shtetit ose që kryejnë veprimtari të lidhura me media.

⁸⁹ Në përputhje me nenin 91 të Kodit Zgjedhor. Shih në veçanti Vendimin nr. 10, 24.12.2020, "Për miratimin e rregullave dhe modaliteteve për llogaritjen e vlerës monetare të donacioneve ose shërbimeve në natyrë, huave dhe kredive për qëllime elektorale ose politike të marra nga partitë politike dhe kandidatët gjatë fushatës zgjedhore."

⁹⁰ 14 Prill Vendimi i KQZ-së N°18 "Miratimi i Udhëzimeve për mënyrën e raportimit financiar nga listat e shumëfishta të partive politike dhe kandidatët e propozuar nga votuesit për fushatën zgjedhore për Kuvendin e Shqipërisë".

⁹¹ Sidoqoftë pozitivisht, rregulloret e Facebook imponuan botimin e kostove të postimeve të reklamave politike, të cilat duhet të përmenden në raportet financiare për fushatat e garuesve të zgjedhjeve.

⁹² Kodi Zgjedhor përcakton që garuesve të zgjedhjeve u kërkohet të paraqesin raporte financiare brenda 60 ditëve nga shpallja e rezultateve të zgjedhjeve. Brenda pesë ditëve nga njoftimi i rezultateve, KQZ-ja duhet të caktojë auditorë për të shqyrtuar këto raporte financiare, dhe gjetjet kërkohet të publikohen brenda 30 ditësh pas dorëzimit.

⁹³ Neni 78, në veçanti pika 7 e Kodit Zgjedhor.

⁹⁴ Në veçanti, neni 91 i Kodit Zgjedhor.

⁹⁵ Në përputhje me nenin 91 të Kodit Zgjedhor: shih Vendimin nr. 9, datë 24.12.2020 "Për rregullat për raportimin e aktiviteve me karakter publik të institucioneve publike, agjencive dhe / ose ndërmarrjeve shtetërore, kategoritë e aktiviteve të ndaluara, si dhe monitorimin e veprimtaria, sjellja dhe përdorimi i burimeve njerëzore, financiare dhe logjistike të administratës shtetërore para zgjedhjeve".

me keqpërdorimin e mundshëm të burimeve shtetërore⁹⁶, bashkëbiseduesit shprehën shqetësimin se kjo kornizë ishte e pamjaftueshme në parandalimin e çështjeve të tjera më të gjera të financave politike si fondet e zeza dhe "financimi hije" i fushatave elektorale.

Partive politike dhe kandidatëve u kërkohet të paraqesin raportet e tyre financiare vetëm pas zgjedhjeve dhe pas një kohe të konsiderueshme pasi ato të jenë mbajtur (dy muaj pas shpalljes së rezultateve). Megjithëse standardet ndërkombëtare rekomandojnë që partitë politike të raportojnë për të ardhurat dhe shpenzimet e tyre për arsye të interesit publik, frekuenca optimale e këtyre raporteve mbetet subjekt i interpretimit⁹⁷. ENEMO vëren se nuk ka asnjë kërkesë në Kodin Zgjedhor që subjektet politike ose garuesit zgjedhorë të raportojnë mbi financat e fushatës para zgjedhjeve. Për shembull, asnjë raport financiar i ndërmjetëm nuk ofrohet si një kërkesë ligjore për të rritur transparencën financiare të fushatës ose të sanksionojnë abuzimin e mundshëm. Kjo mund të ketë kufizuar mundësinë që votuesit të bëjnë një zgjedhje të informuar, kur bëhet fjalë për mundësinë e rishikimit të informacionit në lidhje me të ardhurat dhe shpenzimet e partive dhe kandidatëve në zgjedhje.

ENEMO vlerëson pozitivisht mundësinë që qytetarët të paraqesin ankesa në lidhje me financimin e fushatës, qoftë edhe në lidhje me financimin e fushatave elektorale apo abuzimin e mundshëm të burimeve shtetërore, përmes E-portalit të dedikuar për ankesa.

Media

ENEMO vlerëson mjedisin e medias si të larmishëm dhe që përmban një numër të lartë të mediave. Kushtetuta parashikon lirinë e medias, lirinë e shprehjes dhe të drejtën për informacion, me dispozita të përgjithshme në përputhje me standardet ndërkombëtare⁹⁸. Burimi kryesor i informacionit i përdorur nga qytetarët shqiptarë mbetet televizioni, së bashku me mediat online dhe mediat sociale. Sidoqoftë, media të shumta raportohet se janë nën ndikimin e konsiderueshëm të pronarëve të tyre, duke vënë në dyshim pavarësinë e tyre editoriale.

Kodi Zgjedhor siguron kornizën për mbulimin mediatik të fushatës⁹⁹, ndërsa Ligji për Mediat Audio-Vizuale përcakton dispozitat për transmetimin e mediave përtej periudhës zgjedhore. Organi kryesor i ngarkuar me mbikëqyrjen e medias gjatë fushatës elektorale është Autoriteti i Mediave Audio-Vizuale

---

⁹⁶ Shumica e të cilave përcaktonin se nuk kërkohej një rishikim administrativ, përcaktuan fakte të pamjaftueshme për të konstatuar pretendimin, ose përfunduan shqyrtimin administrativ. Shikoni për shembull Vendimet e KSHZ-së n°200, n°201, n°202, n°203, n°205, n°233, n°245, n°246, n°247, n°248, n°250, n°252, n°253, n°255, n°256, n°269, n°271, n°273, dhe n° 273, dhe n°273, dhe n°273, dhe n°273, dhe n°273, dhe n°273, dhe n°273. Në rastin e vendimit n°235, vendimi i SEC kërkoi heqjen e materialeve të paligjshme të fushatës nga një ndërtesë e komunës.

⁹⁷ Shikoni Komisionin e Venecias "Udhëzimet dhe Raporti mbi Financimin e Partive Politike" 2001, Pika B) 12. "Transparenca e shpenzimeve elektorale duhet të arrihet përmes botimit të llogarive të fushatës". dhe Konkluzione: "është gjithashtu e nevojshme të sigurohet transparencë më e madhe në kërkesat e raportimit të imponuara palëve dhe mbikëqyrje më e plotë e përdorimeve të bëra nga fondet që ata marrin".

⁹⁸ Nenet 22 dhe 23 të Kushtetutës.

⁹⁹ Neni 85 i Kodit Zgjedhor.

(AMA). AMA përbëhet nga shtatë anëtarë të emëruar nga Parlamenti për një mandat pesë-vjeçar¹⁰⁰. Tre pozicione mbeten të lira, ndërsa dy mandatet e përbërjes së AMA-s kanë skaduar¹⁰¹.

Kodi Zgjedhor rregullon mbulimin audio-vizual të fushatës dhe siguron baza për qasje për të gjithë garuesit zgjedhorë për të transmetuar lajmet në media dhe programet informuese. Partitë me mbi 20 përqind të mandateve në Parlament kishin të drejtën e një kohe të barabartë të mbulimit publik, ndërsa partitë e tjera parlamentare kishin të drejtën e gjysmës së kësaj kohe. Partitë që nuk mbajnë vende në parlament duhej të kërkonin mbulim për media të ndryshme transmetuese dhe se mbulimi nuk mund të tejkalonte atë kohë që u ishte dhënë partive më të vogla parlamentare. Radiot dhe televizionet private iu kërkua të mbulonin fushatën zgjedhore vetëm gjatë edicioneve normale dhe speciale të lajmeve, por u lejohej të caktonin debate midis kandidatëve¹⁰². ENEMO vëren se në përgjithësi u zhvilluan disa debate midis kandidatëve, ndërsa një debat midis Kryeministrit Rama dhe kreut të opozitës Lulzim Basha (PD) nuk ndodhi.

Në përputhje me ndryshimet në vitin 2020, AMA është organi përgjegjës për mbikëqyrjen e përputhjes së mediave transmetuese me kërkesat e ligjit. AMA filloi monitorimin e saj në 26 Mars, proces i cili konsiston në monitorimin e 27 kanaleve televizive dhe radio stacioneve në nivel kombëtar, rajonal dhe lokal, duke përfshirë transmetimet e drejtpërdrejta¹⁰³. Raportet e monitorimit të AMA-s publikoheshin çdo ditë në faqen e internetit të KQZ-së, me informacione mbi kohën e transmetimit për partitë dhe kandidatët, paraqitjen në lajmet ditore, respektimin e standardeve të profesionalizmit, etj. Për më tepër, bordi i AMA-s paraqiti raportet javore në KQZ.

Në parim, ky lloj i monitorimit në përgjithësi kontribuoi në rritjen e transparencës së sjelljes së mediave gjatë fushatës. Sidoqoftë, pavarësisht nga monitorimi i ofruar nga AMA, institucioni dështoi të sigurojë informacion mbi gjuhën e përmbajtjes së transmetuar (negative, pozitive ose neutrale). Mandati i AMA-s konsiston kryesisht në monitorimin e sjelljes së mediave dhe shpërndarjen e kohës, jo në përmbajtjen aktuale të mbulimit të fushatës dhe fjalimin e partive politike dhe kandidatëve. Prandaj ENEMO vlerëson se asnjë institucion publik nuk po monitoronte në mënyrë aktive gjuhën e urrëjtjes nga kandidatët ose përfaqësuesit e partive, ose llojet e tjera të diskursit në kundërshtim me ligjin. Po kështu, AMA nuk monitoron mediat sociale, të cilat janë problematike duke pasur parasysh rëndësinë e tyre në kontekstin e pandemisë, me një pjesë të konsiderueshme të përmbajtjes së fushatës elektorale që janë zhvendosur në ato platforma.

AMA ishte gjithashtu përgjegjëse për rekomandimin e sanksioneve të mundshme të KQZ-së për transmetuesit dhe mediat, por nuk mund të administronte vetë sanksionet. Midis sanksioneve të parashikuara në Kodin Zgjedhor, sanksione të konsiderueshme monetare (gjoba) parashikohen së bashku me mbylljen e mediave për një periudhë deri në dy ditë në rast të mosrespektimit të raporteve të mbulimit ose komenteve politike nga gazetarët gjatë programeve¹⁰⁴. Këto sanksione mund të konsiderohen të

---

¹⁰⁰ I rinovoeshëm një herë.

¹⁰¹ Për shkak të mungesës së aplikacioneve të paraqitura.

¹⁰² Neni 84 i Kodit Zgjedhor.

¹⁰³ Misioni u informua megjithatë për vështirësitë e mbulimit të të gjitha transmetimeve të drejtpërdrejta duke pasur parasysh sasinë e tyre dhe rezervën e disa prej transmetuesve për të ndarë regjistrimet, ndërsa ato regjistrime në disa raste nuk ishin të plota. Në këtë kuptim, një numër garuesish elektorale ishin në gjendje të përfitonin nga një numër më i lartë i transmetimeve të drejtpërdrejta se të tjerët.

¹⁰⁴ Neni 84 pika a) e Kodit Zgjedhor. Gjobat mund të variojnë nga 1.5 milion lekë deri në 3 milion lekë.

tepruara dhe në kundërshtim me standardet ndërkombëtare për lirinë e medias, veçanërisht duke pasur parasysh që njësisive audio-vizuale u kërkohet të mbajnë ekuilibrin midis partive politike dhe mund të sanksionohen siç u përmend më lart për mosveprimin e tyre, një dispozitë e cila është subjekt interpretimi. Duhet të theksohet se asnjë përkufizim i "bilancit" nuk parashikohet në Kodin Zgjedhor.

Raportet javore të AMA-s në Prill, të botuara në faqen e internetit të KQZ-së, treguan një disbalancë të mbulimit midis PS dhe PD. Sipas atyre raporteve, PS përfitoi nga një sasi më e lartë e mbulimit në edicionet e lajmeve, bisedat politike dhe transmetimet e drejtpërdrejta në një numër kanalesh¹⁰⁵. Kompensimi i kohës së transmetimit në këtë rast nuk u siguroi nga KQZ-ja, në kundërshtim me parimet e mbulimit të përcaktuara në Kodin Zgjedhor.

Një pjesë e konsiderueshme e fushatës elektorale u shpalos në mediat sociale, në një pjesë të madhe për shkak të pandemisë dhe kufizimeve të lidhura me të. Siç u përmend më lart (shih pjesën e Financave të Fushatës), mediat sociale mbeten kryesisht të parregulluara dhe të papërcaktuara në legjisllacionin zgjedhor. Duhet të ngrihen shqetësime në lidhje me mungesën e transparencës së mbulimit të fushatës dhe burimeve financiare të përmbajtjes politike të "palës së tretë" në mediat sociale.

Në vitin 2020, një numër raportesh treguan raste të sulmeve fizike, frikësimeve, fushatave të shpifjeve, sulmeve, vandalizmit, padive abuzive dhe hetimeve ndaj gazetarëve, të cilat janë arsye për shqetësim alarmues¹⁰⁶. Veçanërisht në këto zgjedhje, kërkesa e SPAK për sekuestrimin e serverave dhe të dhënave kompjuterike të portalit Lapsi.al në lidhje me rrjedhjen e bazës së të dhënave të votuesve u pasua me një masë urgjente sigurie të GJEDNJ, për të pezulluar procedurat derisa çështja të gjykohej.

Përfaqësimi Gjinnor

Kodi Zgjedhor njih barazinë gjinore si parimin themelor për shoqërinë demokratike¹⁰⁷. Ajo përcakton se do të ketë jo më pak se 30 përqind të gjinisë më pak të përfaqësuar në Parlament. Për secilën zonë elektorale, një në çdo tre kandidatë në listën shumëmemërore të paraqitur nga subjekti zgjedhor i përkasin gjinisë së nën-përfaqësuar¹⁰⁸.

Nëse partia politike nuk plotëson kërkesën e kuotës gjinore prej 30% për listën e kandidatëve, KQZ-ja duhet të refuzojë regjistrimin e saj. Kjo dispozitë u prezantua brenda kornizës së ndryshimeve zgjedhore të vitit 2020. Barazia gjinore merret parasysh edhe kur caktohen vendet për kandidatët. Kandidatët që i përkasin gjinisë më pak të përfaqësuar nuk zëvendësohen nga ata kandidatë që morën numrin më të lartë të votave preferenciale.

Në mënyrë që të sigurohet që përqindja e gjinisë më pak të përfaqësuar nuk zvogëlohet, Kodi Zgjedhor përcakton rregullore të veçantë për të. Si rregull i përgjithshëm në rast të ndërprerjes së një mandati, një vend vakant plotësohet nga kandidati tjetër në listë përveç nëse kjo ndikon në përfaqësimin gjinnor në

---

¹⁰⁵ Në dispozicion në: <http://kqz.gov.al/raportet-e-monitorimit-te-medias-2021/>

¹⁰⁶ Shikoni raportin vjetor të Reporterëve pa Kufij 2020: <https://rsf.org/en/albania> ; por edhe urdhrin e sekuestrimit të Gjykatës Speciale Kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar (SPAK) kundër Portal Lajmeve Shqiptare Lapsi në rastin e rrjedhjes së bazës së të dhënave të votuesve.

¹⁰⁷ Neni 4 i Kodit Zgjedhor.

¹⁰⁸ Paragrafi 6 i nenit 67 të Kodit Zgjedhor. Ligji për Barazinë Gjinore përcakton gjithashtu se do të ketë jo më pak se 30% të secilës gjini në listën e kandidatëve të paraqitur nga partitë politike.

parlament. Në atë rast, vendi i lirë plotësohet nga kandidati i parë në listë që i përket gjinisë më pak të përfaqësuar.

Përveç përcaktimit të një kuote gjinore për listat e kandidatëve, Kodi Zgjedhor përcakton që 30% e kuotës gjinore do të jetë e detyrueshme për përbërjen e organeve të menaxhimit të zgjedhjeve të të gjitha niveleve. Brenda KZAZ-ve, kuota gjinore respektohet me 30,7% anëtare femra (226 nga 736 anëtare janë gra), ndërsa KQZ-ja nuk arriti të respektojë kuotën gjinore me vetëm tre gra nga 12 anëtare. Subjektet politike që paraqesin listat zgjedhore kryesisht respektonin kandidatët e një të tretës së gjinisë opozitare. Sidoqoftë, disa lista u kthyen nga KQZ-ja për korrigjime. Kur bëhet fjalë për përfshirjen e grave si kandidate, nga 1,841 kandidate, 732 janë gra (39.8 përqind)¹⁰⁹. Partia e Lëvizjes së Re është partia e vetme që paraqiti një numër pothuajse të barabartë të burrave dhe grave në listë. Megjithëse disa mesazhe të fushatës drejtpërdrejt synonin përfshirjen e grave në jetën politike, asnjë nga pesë kandidatët e pavarur që garuan në zgjedhje nuk ishin gra. Në të njëjtën kohë, organizatat lokale raportojnë sulme verbale kundër grave kandidate që mund të dekurajojnë pjesëmarrjen e grave në politikë¹¹⁰.

Pakicat Kombëtare

Kushtetuta e Shqipërisë garanton të njëjtat të drejta politike dhe civile për pakicat kombëtare. Në Shqipëri të drejtat dhe liritë e pakicave kombëtare rregullohen gjithashtu nga Ligji për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare¹¹¹. Ligji njih nëntë pakica në Shqipëri: minoritetet greke, maqedonase, arumune, rome, egjiptiane, malazeze, boshnjake, serbe dhe bullgare. Në njësitë e vetëqeverisjes lokale ku pakicat përbëjnë 20% të popullsisë, ata kanë të drejtë të marrin informacion në lidhje me zgjedhjet në gjuhën e pakicave¹¹². Legjislacioni nuk përcakton ndonjë kuotë për përfaqësimin e pakicave kombëtare në organin legjislativ.

Për zgjedhjet parlamentare të vitit 2021 nuk ka subjekte zgjedhore të regjistruara që përfaqësojnë ndonjë nga pakicat e përmendura më lart, ndërsa një pjesë e materialit për edukimin e votuesve (për identifikimin e votuesve, udhëzimet e votimit dhe krimet elektorale) të përgatitur nga KQZ-ja është i disponueshëm në faqen e internetit të KQZ-së në shumicën e gjuhëve të pakicave kombëtare¹¹³. Pavarësisht se disponohet materiali për edukimin e votuesve në gjuhët e pakicave, ENEMO vëren se fletët e votimit ishin në dispozicion vetëm në gjuhën shqipe.

Përfshirja e personave me aftësi të kufizuara

Ligji nr. 93/2014 për përfshirjen dhe aksesin e personave me aftësi të kufizuara promovon pjesëmarrjen e personave me aftësi të kufizuara në vendimmarrje.¹¹⁴ Shqipëria ratifikoi Konventën për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara (CRPD) në 2013.

---

¹⁰⁹ <https://bit.ly/3ni4diX>.

¹¹⁰ Shihni disa nga shembujt: <https://bit.ly/3anlDoU> ; <https://bit.ly/3gj1YKI> ; <https://bit.ly/2QFNh9B> ; <https://bit.ly/3spEgPm> ; <https://bit.ly/3x9OKWs> ; <https://bit.ly/3v6IOfl>

¹¹¹ Ligji Nr. 96/2017 për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare, miratuar më 13.10.2017

¹¹² Paragrafi 4 i nenit 15, Ligji për Mbrojtjen e Minoriteteve në Republikën e Shqipërisë

¹¹³ <http://kqz.gov.al/spote/>, <http://kqz.gov.al/galeria-e-posterave-dhe-fletepalosjeve/>. Egjiptianja ishte gjuha e pakicës më pak e përfaqësuar.

¹¹⁴ Sipas Raportit Vjetor 2020 të Shërbimit Social Shtetëror thgjithsej janë 73.200 persona me aftësi të kufizuara. Nga këta persona me aftësi të kufizuara fizike / mendore janë 61,015, persona të verbër -12,185, <https://bit.ly/2QOmrwo>

Neni 3 i Kushtetutës së Shqipërisë garanton që çdo qytetar ka të drejtë të votojë dhe të zgjidhet pavarësisht nga gjendja fizike. Neni 45 përcakton që personat me aftësi të kufizuara mendore, siç deklarohet me vendim gjykatë, nuk kanë të drejtë vote.

Siç përcaktohet nga Kodi Zgjedhor, qytetarët që kanë nevojë për ndihmë duhet të paraqesin kërkesën e tyre me dokumentacionin mbështetës,¹¹⁵ kryetarit të qeverisë lokale për t'i regjistruar si votues të tillë. Qendrat e votimit me PAK të regjistruara duhet të sigurojnë që mjediset të jenë të arritshme për votuesit. Nëse kjo nuk është e mundur, kryetari i bashkisë duhet të sigurojë staf mbështetës ose të sigurojë pajisje për të siguruar qasje falas. Për më tepër, bazuar në kërkesat e marra, kryetari i bashkisë informon KQZ-në për numrin e votuesve me probleme shikimi. Sipas këtij informacioni, KQZ-ja duhet t'u sigurojë qendrave përkatëse të votimit modele të prekshme të votimit që votuesit të votojnë të pavarur.

Rregullorja ekzistuese i vë PAK në një pozitë të pabarabartë krahasuar me votuesit e tjerë, duke rezultuar në kërkesa shtesë për të paraqitur kërkesa tek autoriteti zyrtar dhe për të paraqitur dokumente që vërtetojnë gjendjen e tyre fizike, duke ngarkuar edhe PAK. Përveç kësaj, pengesa të tilla rrezikojnë të dekurajojnë PAK për të votuar, veçanërisht nëse nuk janë të njohur me procedurën. ENEMO konsideron që këto rregullore janë në kundërshtim me standardet e përcaktuara nga CRPwD¹¹⁶ dhe nuk garantojnë plotësisht të drejtën e tyre për të votuar pa asnjë pengesë.

Materiali për edukimin e votuesve i përgatitur dhe botuar nga KQZ-ja ishte gjithashtu në dispozicion në gjuhën shqipe të shenjave, ndërsa faqja në internet e KQZ-së nuk ishte rregulluar për përdoruesit me shikim të dëmtuar. Kur bëhet fjalë për fushatën, pak mesazhe synuan drejtpërdrejt përfshirjen e personave me aftësi të kufizuara në jetën politike, ose i inkurajuan ata të votojnë.

Ankimimet

Si rezultat i reformës zgjedhore 2020, Komisioni i Ankesave dhe Sanksioneve (KAS) u krijua brenda KQZ-së për gjykimin e ankesave.¹¹⁷ Vendimet e KSHZ-së dhe KZAZ-së mund të apelojnë në KAS. Vendimet e KAS-it mund të kundërshtohen në Kolegjin Zgjedhor të Gjykatës së Apelit në Tiranë, e cila është shkalla më e lartë për gjykimin e ankesave lidhur me zgjedhjet.

Kodi Zgjedhor përcakton numrin e kufizuar të subjekteve që kanë të drejtë të paraqesin ankesa. Si rregull i përgjithshëm, subjektet, interesat juridikë të të cilëve janë prekur mund të paraqesin ankesa kundër vendimeve të KSHZ-së dhe KZAZ-ve brenda tre ditësh nga nxjerrja e vendimit. Ankesat në lidhje me rezultatet e zgjedhjeve mund të paraqiten brenda pesë ditëve pas shpalljes së vendimit, me një kërkesë për të ndryshuar rezultatet e Zonës Zgjedhore dhe / ose të një ose më shumë Qendrave të Votimit.

Partitë politike dhe individët, regjistrimi i të cilëve u refuzua si subjekte zgjedhore si dhe ato subjekte akreditimi i të cilave si vëzhgues u refuzua, kishin të drejtë të kundërshtonin këtë vendim, Votuesit kishin të drejtë të kundërshtonin vendimet mbi refuzimin për të ndryshuar të dhënat e tyre në listën e zgjedhësve.

---

¹¹⁵ Dokumente që vërtetojnë llojin dhe kategorinë e aftësisë së kufizuar.

¹¹⁶ Neni 29 i Konventës së KB për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, <https://bit.ly/3efXP7P>

¹¹⁷ Për përbërjen e KAS shih kapitullin mbi Administrimin e Zgjedhjeve, nënseksioni në KQZ.

Ankesa mund të paraqitet nga kërkuesi në gjykatën përkatëse të rrethit e cila duhej të merrte një vendim brenda pesë ditëve nga depozitimi i ankesës.

Lidhur me ankesat mbi rezultatet e zgjedhjeve, KQZ-ja duhet të marrë një vendim jo më vonë se 10 ditë. Për llojet e tjera të ankesave, vendimi duhet të merret jo më vonë se dy ditë pas depozitimit të ankesës.

Përveç ankesave, Kodi Zgjedhor parashikon ngritjen e denoncimeve në KQZ nga çdo person që ka informacion në lidhje me shkeljet e zgjedhjeve, qofshin ato administrative apo penale.¹¹⁸ Kodi Zgjedhor përcakton që të drejtat e këtyre personave do të mbrohen në përputhje me standardet e vendosura për mbrojtjen e sinjalizuesve. Afati për gjykimin e denoncimeve është deri në 60 ditë. Që nga 20 Prilli 2021, KQZ-ja ka marrë gjithsej 91 denoncime, nga të cilat është marrë vendimi për 53 denoncime dhe 38 ishin në shqyrtim.¹¹⁹

Që nga 20 Prilli, KAS-i gjykoi 14 çështje, nga të cilat në gjashtë raste kërkesa e ankuesve ishte pranuar,¹²⁰ në shtatë raste të refuzuara¹²¹ dhe një çështje ishte në shqyrtim.

ENEMO vëren se disa vendime¹²² të KAS-it bazohen në zbatimin e ngushtë të ligjit ndaj qëllimit të rregulloreve të përcaktuara. Në veçanti, kjo ka të bëjë me dispozitat për abuzimin e burimeve shtetërore.¹²³ Në ato raste, KAS-i përdori një interpretim më formal të normave ligjore që i bënë ato rregullore joefektive. ENEMO vlerëson se vendosja e standardeve të ulëta nuk do të kontribuojë në parandalimin e abuzimit me burimet shtetërore. Gjithashtu u ngrit si shqetësim nga vëzhguesit se këto vendime të KAS-it mund të krijojnë dyshime për paanësinë e tij.

Një nga vendimet e rëndësishme të KAS-it kishte të bënte me hartimin e fletës së votimit. KSHZ-ja miratoi fletën e votimit me emrat e partive politike / koalicioneve dhe kandidatëve.¹²⁴ PS-ja e kundërshtoi

---

¹¹⁸ Ankesat dhe denoncimet mund të depozitohen në internet përmes faqes zyrtare të KQZ-së.

¹¹⁹ Dhjetë denoncime janë dorëzuar nga organizata joqeveritare, 66 nga partitë politike (34 nga PD, 32 nga LSI), 14 - nga individë dhe një nga bashkia.

¹²⁰ Vendimi nr. 4, datë 21.01.2021; Vendimi nr.6 datë 16.02.2021; Vendimi nr.9 datë 23.03.2021; Vendimi nr.19 datë 03.04.2021; Vendimi nr.19, datë 03.04.2021; Vendimi nr.20 datë 05.04.2021.

¹²¹ Vendimi nr.7, datë 11.03.2021; Vendimi nr.11, datë 24.03.2021; Vendimi nr.13, datë 30.03.2021; Vendimi nr.19, datë 03.04.2021; Vendimi nr.20, datë 05.04.2021.

¹²² Vendimet e rëndësishme janë: 1. Vendimi nr. 4 datë 22.01.2021. Lëvizja Socialiste për Integrim (LSI) paraqiti dy denoncime kundër Z. Arben Qalliu (Drejtori i Kadastrit në Lushnjë) dhe Z. Bujar Çela, Deputet i Partisë Socialiste, për shkak të fotove të publikuara në Facebook në të cilat deputeti paraqitej me banorët e Njësia Administrative Hysgjokaj duke mbajtur në duar certifikatat e lejeve të legalizimit të pronës. Komisioneri gjobiti vetëm Drejtorin e Kadastrës duke deklaruar se deputeti nuk i nënshtrohet kufizimeve sipas Nenit 3 (2) të Vendimit nr. 9/2020 të Komisionit Rregullator. Vendimi u apelua në KAS, i cili e shfuqizoi atë dhe refuzoi gjobën. KAS gjithashtu deklaroi se Facebook ose media të tjera sociale nuk është media dhe botimi i një aktiviteti në Facebook nuk e bën atë "publik". Pjesëmarrja në media e nevojshme për të kualifikuar aktivitetin si publik dhe për ta konsideruar atë si abuzim të burimeve shtetërore nuk është i kënaqur kur ajo publikohet në mediat sociale; 2. Vendimi nr.6 datë 16.02.2021. LSI paraqiti një denoncim kundër Kryetarit të Bashkisë së Tiranës për promovimin e rindërtimit të ndërtesave të dëmtuara si rezultat i tërmetit. KSHZ vendosi dy gjopa për Kryetarin e Komunës për mos raportimin e aktiviteteve publike dhe shpërndarjen e certifikatave të pronësisë. KAS e rrëzoi vendimin duke thënë se Kryetari i Komunës nuk është përgjegjës për raportimin e aktiviteteve publike dhe është përgjegjësi e stafit administrativ. LSI apeloi vendimin në Kolegjin Zgjedhor i cili e refuzoi atë bazuar në argumentin se nuk kishte juridiksion lëndor.

¹²³ Për më shumë informacion, shih: Raporti i Monitorimit Nr. 2 mbi kufizimet në përdorimin e burimeve administrative gjatë fushatës elektorale, Akademia e Studimeve Politike, 15-31 Janar, 2021; Raporti i Monitorimit Nr. 3 mbi kufizimet në përdorimin e burimeve administrative gjatë fushatës elektorale, Akademia e Studimeve Politike, 1-28 Shkurt, 2021; Raporti i Përkohshëm i Monitorimit I, Zgjedhjet për Kuvendin e Shqipërisë, 29 Mars, 2021, KRIIK.

¹²⁴ Vendimi nr.198.

vendimin dhe e apeloj atë në KAS, i cili anuloi vendimin e KSHZ-së dhe përjashtoi emrat e kandidatëve, duke lënë vetëm numrat e tyre të caktuar.¹²⁵ Vendimi u justifikua nga nevoja për të pasur një fletë votimi të thjeshtë, të qartë dhe të kuptueshme për votuesit. Ai gjithashtu deklaroi se për identifikimin e kandidatëve futja e numrave të tyre është në përputhje me ligjin dhe përveç kësaj, sigurimi i emrave të tyre nuk kërkohet nga ai. PD-ja apeloj vendimin e KAS-it në Kolegjin Zgjedhor i cili e mbështeti atë.¹²⁶ Kolegji Zgjedhor u mbështet në argumentin se pasja e emrave të kandidatëve në fletën e votimit do të vononte shtypjen e tyre. Ky vendim u bazua më shumë në argumenta teknike se sa duke u mbështetur në interesin e votuesve.

Vendimet e KAS-it mund të apelojen në Kolegjin Zgjedhor jo më vonë se pesë ditë pas lëshimit të vendimit.¹²⁷ Kolegji Zgjedhor merr një vendim brenda dhjetë ditësh.

ENEMO vëren se periudha prej dhjetë ditësh është e gjatë për të gjykuar ankesat, si në rastin e KAS-it dhe Kolegjit Zgjedhor, ashtu edhe 60 ditët në rast denoncimesh. Afatet e gjera për gjykimin e shkeljeve në lidhje me zgjedhjet vënë në pikëpyetje parimin e afateve të arsyeshme dhe korrigjimin efektiv, si dhe vetëdijen e publikut për pretendimet e shkeljeve zgjedhore.

Për zgjedhjet parlamentare të vitit 2021, Kolegji Zgjedhor nxori gjashtë vendime. Të gjitha ankesat u refuzuan. Katër vendime kishin të bënin me regjistrimin e listave të kandidatëve / subjekteve zgjedhore;¹²⁸ njëra prej tyre kishte të bënte me formulën për shpërndarjen e fondeve publike;¹²⁹ njëra kishte të bënte me abuzimin e burimeve shtetërore¹³⁰ dhe një ishte në hartimin e një fletë votimi.¹³¹

Disa lloje të shkeljeve të zgjedhjeve rregullohen nga Kodi Penal.¹³² Sipas informacionit të Drejtorisë së Përgjithshme të Policisë në Tiranë, që nga 16 Prilli policia nisi procedimet për 12 krime të lidhura me zgjedhjet, nga të cilat dhjetë janë ende nën hetim dhe vetëm dy përfunduan, rezultuan në arrestimin e një

---

¹²⁵ Vendimi nr.19, datë 03.04.2021.

¹²⁶ Vendimi nr. 5. me datë 04.04.2021.

¹²⁷ Kolegji Zgjedhor përbëhet nga tetë gjyqtarë të zgjedhur me short nga Këshilli i Lartë Gjyqësor. Gjyqtarët emërohen për një mandat katër vjeçar.

¹²⁸ Vendimi nr. 3, datë 29.03.2021; Vendimi nr.4, datë 31.03.2021; Vendimi nr.5, datë 04.04.2021; Vendimi nr.7, datë 12.04.2021. Në rastin e fundit, Kolegji Zgjedhor refuzoi kërkesën, sepse ankuesi nuk e apeloj vendimin e KSHZ-së në KAS dhe e drejtoi çështjen direkt në Kolegjin Zgjedhor.

¹²⁹ Vendimi nr.6, datë 08.04.2021.

¹³⁰ Vendimi nr.2, datë 04.03.2021. Kolegji Zgjedhor hodhi poshtë ankesën e ngritur nga Lëvizja Socialiste për Integrim bazuar në argumentin se Kryetari i Bashkisë së Tiranës nuk është subjekt zgjedhor dhe nuk ka juridiksion për të gjykuar çështjen. Çështja u apeloj në Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë.

¹³¹ Vendimi nr 5. datë 04.04.2021.

¹³² Kapitulli X i Kodit Penal rregullon krimet që prekin zgjedhjet e lira dhe demokratike: Neni 325 (Pengimi i subjekteve zgjedhore), Neni 326 (Falsifikimi i materialit zgjedhor dhe rezultateve të zgjedhjeve), Neni 327 (Shkelja e fshehtësisë së votimit), Neni 327a (Votimi më shumë se një herë ose pa u identifikuar), neni 328 (Korrupsioni aktiv në zgjedhje), neni 328a (Përdorimi i funksionit publik për veprimtari politike ose zgjedhore), neni 328b (Korrupsioni pasiv në zgjedhje), neni 329 (Kanosja apo dhunimi ndaj pjesëmarrësve në zgjedhje), neni 330 Pengimi i zgjedhësit), Neni 330a (Braktisja e detyrës nga anëtarët e komisioneve të zgjedhjeve), Neni 331 (Shkelja e së drejtës së zgjedhjes), Neni 331a (Marrja ose përdorimi i paligjshëm i dokumenteve të identifikimit), Neni 332 (Shpërdorimi i autoritetit ushtarak), Neni 332a (Shpërdorimi i autoritetit policor).

personi.¹³³ Që nga 2 Prilli, zyra e prokurorit filloi hetime për 16 raste, nga të cilat hetimi i pesë çështjeve përfundoi dhe 11 raste ishin ende në proces.¹³⁴

Për më tepër, që nga 22 Prilli, 91 ankesa u depozituan në Strukturën e Posaçme kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar (SPAK).¹³⁵ Është vendosur të fillohet hetimi për 32 raste; ndërsa 7 raste u refuzuan, 15 raste u dërguan në Policinë e Shtetit për verifikime; 23 raste për prokurorët e rrethit gjyqësor dhe 14 raste ishin nën përfshirjen e policisë në aktivitetet publike.¹³⁶

Dita e Zgjedhjeve

Në Ditën e Zgjedhjeve, misioni vëzhgoi votimin në qendrat e përzgjedhura të votimit në kryeqytetin e Tiranës, por edhe në qytetet e Elbasanit, Durrësit dhe Kamëz.

Votimi ishte në përgjithësi i rregullt dhe anëtarët e komisionit zgjedhor duket se po e menaxhonin mirë procesin. Sidoqoftë, në disa raste anëtarëve të KQV-ve duket se u mungonte njohuria e duhur e procedurave, veçanërisht kur bëhet fjalë për përdorimin e teknologjive të reja dhe votimin me pasaporta në vend të letërnjoftimeve.

Për më tepër, një numër votuesish dukeshin të hutuar nga fakti që emrat e kandidatëve nuk përmendeshin në fletët e votimit. Së bashku me votimin për një parti, votuesit patën mundësinë të vendosnin një pikë ose një kryq pranë numrit të kandidatit në listë, për të shprehur votën e tyre preferenciale, por pa përmendur vetë emrin e kandidatit. Kjo mund të ketë ndikuar gjithashtu në aftësinë e votuesve për të shprehur si duhet vullnetin e tyre kur shënojnë fletët e votimit.

Misioni vuri re se disa shenja të fushatës ishin ende të dukshme në një numër të kufizuar të qendrave të votimit (për shembull, makina që mbanin logot dhe mjetet e partisë, postera fushate të cilat nuk ishin hequr, etj.), duke shkelur kështu heshtjen zgjedhore.

Pavarësisht nga prania e lartë e forcave të policisë të vendosura për të garantuar sigurinë në ditën e zgjedhjeve, duhet të ngrihen shqetësime në lidhje me rastet e dhunës,¹³⁷ prishjen e rendit publik¹³⁸, akuzat për blerjen e votave,¹³⁹ shkeljen e fshehtësisë së votës ose votimin familjar¹⁴⁰ të raportuar nga media. Këto raste duhet të hetohen si duhet nga autoritetet shtetërore dhe të ndiqen penalisht nëse është e nevojshme.

---

¹³³ 1 Rasti - Shkatërrimi i pronës dhe thirrjet për veprim të dhunshëm (nenet 150 dhe 223); 1 rast - Shkatërrimi i pasurisë nga zjarri (neni 151); 1 rast - shkatërrim i pasurisë; 1 rast - pengesë e subjekteve zgjedhore (neni 325); 5 raste - falsifikimi i materialeve zgjedhore dhe dhënia e shpërblimeve dhe premtimeve (nenet 326 dhe 328); 3 raste - pengimi i së drejtës për lirinë e shprehjes dhe manifestimit (neni 261).

¹³⁴ Ato raste kanë të bëjnë kryesisht me blerjen e votës dhe falsifikimin e materialeve zgjedhore, nenet 326, 326a, 327 dhe 328 të Kodit Penal. <http://kqz.gov.al/wp-content/uploads/2021/04/PROKURORIA-E-PERGJITHSHME.pdf>

¹³⁵ 50 u paraqitën nga PD, tre nga LSI, një nga PS dhe një nga një parti tjetër. Gjithashtu, 10 u paraqitën nga policia gjyqësore, katër nga prokurorët e rrethit, 18 nga Presidenti i Republikës dhe katër nga individët.

¹³⁶ SPAK është një njësi e specializuar që heton veprat penale nën juridiksionin e Prokurorisë Speciale. Që nga ndryshimet në vitin 2020, nën juridiksionin e tij janë vepra penale të blerjes aktive dhe pasive të votës.

¹³⁷ Rastet Maliq, Tropojë, Elbasan

¹³⁸ Rastet Lushnja, Fier, Divjaka

¹³⁹ Durrës, Kamza

¹⁴⁰ Tirana and Shkodra case

Disa qendra votimi të vëzhguara ishin të mbushur me njerëz dhe votuesit po vinin në radhë pa respektuar distancën e përcaktuar. Për më tepër, zbatimi sistematik i masave parandaluese COVID-19 mungonte si nga anëtarët e KQV-së dhe votuesit (mungesa e maskave ose mos përdorimi i maskave si duhet, si dhe mos dezinfektimi i duarve dhe pajisjeve EVIS para dhe pas përdorimit).

ENEMO vëren se procesi i numërimit të fletëve të votimit në qendrat e numërimit sesa në qendrat e votimit është një praktikë në kundërshtim me standardet ndërkombëtare të zgjedhjeve.¹⁴¹

Vëzhguesit

Sipas Kodit Zgjedhor, organizatat joqeveritare vendase dhe të huaja dhe organizatat ndërkombëtare janë të autorizuar të vëzhgojnë zgjedhjet¹⁴². Akreditimi jepet bazuar në dokumentet e paraqitura në KQZ¹⁴³. Organizatat lokale të monitorimit mund të kenë vetëm një vëzhgues të pranishëm në të njëjtën kohë në KZAZ-të, KQV-të dhe secilën tryezë të VNV-ve, ndërsa organizatave ndërkombëtare u lejohen dy.¹⁴⁴ Vëzhguesit kanë të drejtë të vëzhgojnë të gjithë procesin zgjedhor, të shqyrtojnë të gjitha materialet zgjedhore dhe të paraqesin komente me shkrim në komisionet zgjedhore për shkeljet e identifikuar.¹⁴⁵

Subjektet zgjedhore kanë të drejtë të caktojnë një vëzhgues në KZAZ-të, KQV-të dhe për secilën tryezë numërimi në VNV. Në rast të koalicioneve, vëzhguesit mund të emërohen vetëm nga koalicioni dhe nuk duhet të jenë më shumë se tre vëzhgues për koalicion.

Kodi Zgjedhor u jep një numër të drejtash vetëm vëzhguesve të subjekteve zgjedhore¹⁴⁶, për shembull, ekranet për vëzhgimin e numërimit vendosen para vëzhguesve të subjekteve zgjedhore, kopjet e regjistrave të vulosjes me vulë u jepen vëzhguesve të partive parlamentare¹⁴⁷, kopjet e regjistrave të mbylljes së qendrave të votimit u jepen vëzhguesve të partive parlamentare¹⁴⁸, rezultatet e numërimit u deklarohen vëzhguesve të subjekteve zgjedhore dhe në rast se zbulojnë mospërputhje, ata kanë të drejtë të njoftojnë KZAZ-në.¹⁴⁹, dhe kopjet e rezultateve të zgjedhjeve u jepen vëzhguesve të subjekteve zgjedhore¹⁵⁰. Referenca specifike për vëzhguesit e subjekteve zgjedhore përjashton vëzhguesit e

---

¹⁴¹ Komisioni i Venecias, Kodi i Praktikës së Mirë në Çështjet Zgjedhore, 3.2.2.4., Pika 45. "Votat preferohet të numërohen në vetë qendrat e votimit, sesa në qendrat e veçanta. Stafit i qendrës së votimit është krejtësisht i aftë të kryejë këtë detyrë dhe kjo rregullim shmang nevojën për të transportuar kutitë e votimit dhe dokumentet shoqëruese, duke ulur kështu rrezikun e zëvendësimit. "

¹⁴² Të drejtat dhe detyrimet e vëzhguesve të zgjedhjeve parashikohen në nenet 6 dhe 7 të Kodit Zgjedhor.

¹⁴³ KQZ ka miratuar një Udhëzim Nr. 02 "Për Procedurat e Akreditimit dhe Rregullat e Vëzhgimit të Zgjedhjeve nga Organizata Jo-Qeveritare dhe të Jashtme, Organizata Ndërkombëtare, Vende të Tjera, Media dhe Përfaqësuesit e Subjekteve Zgjedhore", datë 02.02.2021.

¹⁴⁴ Në total, KQZ akreditoi 2111 vëzhgues vendas nga 19 organizata lokale joqeveritare dhe 289 vëzhgues ndërkombëtarë nga organizata ndërkombëtare dhe ambasada të huaja.

¹⁴⁵ Nenet 6 dhe 7 të Kodit Zgjedhor të Republikës së Shqipërisë.

¹⁴⁶ Po aty, paragrafi 4 i nenit 94.

¹⁴⁷ Po aty, neni 101. E tëra u referohet vëzhguesve të subjekteve zgjedhore.

¹⁴⁸ Po aty, paragrafi 6 i nenit 113

¹⁴⁹ Po aty, paragrafët 6 dhe 7 të nenit 116.

¹⁵⁰ Po aty, paragrafi 2 i nenit 119.

organizatave joqeveritare dhe ndërkombëtare. Qëllimi i këtij diferencimi është i paqartë dhe ENEMO ngre shqetësime se jo të gjithë vëzhguesit kanë të njëjtat të drejta.

Vëzhguesit përgjithësisht ishin në gjendje të vëzhgonin zgjedhjet pa pengesa, megjithatë u raportuan disa probleme në lidhje me pjesëmarrjen në takimet publike të KZAZ-ve nga vëzhguesit vendorë.¹⁵¹

---

¹⁵¹ Raporti KRIIK 29 Mars 2021.

2004, Zgjedhjet presidenciale. Zgjedhjet presidenciale; Kirgistan 2005, Zgjedhjet parlamentare; Ukrainë 2004, Zgjedhjet presidenciale, rivotimi i raundit të dytë; Ukrainë 2004, Zgjedhjet presidenciale. Zgjedhjet presidenciale; Kirgistan 2005, Zgjedhjet Parlamentare; Ukrainë 2004, Zgjedhjet presidenciale, rivotimi i raundit të dytë; Ukrainë 2004, Zgjedhjet presidenciale.

Organizatat anëtare të ENEMO janë: Qendra për Iniciativa Qytetare CCI, Bosnjë dhe Hercegovinë; Qendra për Tranzicion Demokratik - CDT, Mali i Zi; Qendra për Monitorim dhe Kërkim - CeMI, Mali i Zi; Qendra për Zgjedhje të Lira dhe Demokraci - CeSID, Serbi; Në mbrojtje të të drejtave të votuesve 'GOLOS', Rusi; Gong, Kroaci; Shoqëria Ndërkombëtare për Zgjedhje të Drejta dhe Demokraci - ISFED, Gjeorgji; Shoqata KRIIK, Shqipëri; Shoqata e Qytetarëve MOST, Maqedoni; Promo- LEX, Moldavi; OPORA, Ukrainë; Shoqëria për Kulturë Demokratike SDC, Shqipëri; Transparency International Anti-Corruption Center (TIAC), Armeni; Monitorimi i Zgjedhjeve dhe Qendra e Studimeve Demokratike (EMDS), Azerbajxhan; Komiteti Bjellorus i Helsinkit (BHC), Bjellorusi; FSCI, Kazakistan; Instituti Demokratik i Kosovës (KDI), Kosovë; Koalicioni për Demokraci dhe Shoqëri Civile, Kirgistan; Qendra për Kërkime, Transparenca dhe Përgjegjësia (CRTA), Serbi; Obcianske OKO (OKO), Sllovaki; Komiteti i Votuesve të Ukrainës (CVU), Ukrainë.